

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยลำดับเนื้อหาเป็นสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ
 - 1.1 ความหมายของรูปแบบ
 - 1.2 ประเภทของรูปแบบ
 - 1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
 - 1.4 การพัฒนารูปแบบ
2. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.3 องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.4 แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม
 - 2.5 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม
3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 3.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 3.3 หลักการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 3.4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 3.5 กรอบแนวคิดการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา
4. บริบทของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
 - 4.1 ประวัติของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
 - 4.2 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
 - 4.3 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
 - 4.4 การบริหารจัดการโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม
 - 4.5 ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

1.1 ความหมายของรูปแบบ

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความหมายของรูปแบบไว้ดังนี้

เบญจวรรณ กี่สุพันธ์ (2551:158) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ว่า รูปแบบ มี 2 ลักษณะ ดังนี้ ความหมายเชิงกายภาพ หมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรมและความหมายเชิงแนวคิด คุณลักษณะซึ่งหมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรมทั้งสองลักษณะเป็นตัวแทนของความจริงอย่างง่าย หรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องความเป็นเหตุเป็นผลและการเชื่อมโยงของสิ่งที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกันโดยใช้เหตุผลข้อมูลและฐานคติมาประกอบกัน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อธิบายทฤษฎีที่มีอยู่แล้วให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า รูปแบบ หมายถึงเค้าโครงของเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กัน เพื่อช่วยในการศึกษาปัญหา แนวคิดและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ง่ายและดียิ่งขึ้น

รัตน์ บัวสนธ์ (2552: 124) กล่าวว่า รูปแบบสามารถจำแนกออกได้เป็นความหมายดังนี้

1. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้มักจะเรียกทับศัพท์ในภาษาไทยว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ
2. แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปร หรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical Model”
3. แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

บุญชม ศรีสะอาด (2556: 9) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ หรือตัวแปรต่าง ๆ สามารถใช้รูปแบบอธิบายที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ อธิบายลำดับขั้นตอนขององค์ประกอบหรือกิจกรรมในระบบ

สรุปได้ว่า ความหมายของรูปแบบ หมายถึง แบบแผนการดำเนินงานโดยมีกรอบแนวคิดด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการหรือขั้นตอนการประเมิน ปัจจัยความสำเร็จและระบบสนับสนุนเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1.2 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบสามารถจำแนกออกได้หลายประเภท ได้มีผู้จำแนกประเภทของรูปแบบ ไว้ดังนี้

สมิธ และคณะ (Smith and others, 1980: 461) จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบคล้ายจริง (Iconic Model) มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง หุ่นไล่กา หุ่นตามร้านตัดเสื้อผ้า เป็นต้น

1.2 รูปแบบเสมือนจริง (Analog Model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนจะทำการทดลอง เครื่องบินจำลองที่บินได้ หรือเครื่องบินก๊าดบิน เป็นต้น รูปแบบชนิดนี้มีความใกล้เคียงความจริงมากกว่าแบบแรก

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Model) เป็นการใช้อธิบายความปกติธรรมดาในการอธิบายโดยย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน คำอธิบายรายวิชา เป็นต้น

2.2 รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Model) เช่น สมการและโปรแกรมเชิงเส้น เป็นต้น

คีฟ (Keeves, 1988: 51-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษา และ สังคมศาสตร์ไว้ดังนี้ คือ

1. รูปแบบเชิงเปรียบเทียบ (Analogue Model) เป็นรูปแบบเชิงกายภาพส่วนใหญ่ ใช้ในด้านวิทยาศาสตร์ เช่น รูปแบบโครงสร้างอะตอมสร้างขึ้นโดยใช้หลักการเปรียบเทียบโครงสร้างของรูปแบบให้สอดคล้องกับลักษณะที่คล้ายกันทางกายภาพ สอดคล้องกับข้อมูล และความรู้ที่มีอยู่ในลักษณะนั้นด้วยรูปแบบที่สร้างขึ้นต้องมียุคประกอบชัดเจน สามารถนำไปทดสอบด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้และสามารถ นำไปใช้ในการหาข้อสรุปของปรากฏการณ์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนในโรงเรียน สร้างขึ้นโดยเปรียบเทียบกับลักษณะถึงน้ำที่ประกอบด้วยท่อเข้าและท่อออก ปริมาณที่ไหลเข้าถึงเปรียบเทียบได้ กับจำนวนนักเรียนที่เข้าโรงเรียน อัตราการเกิดอัตราการย้ายเข้า อัตราการรับเด็กอายุต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนปริมาณน้ำที่ไหลออก เปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน เนื่องจากพันธุศาสตร์การศึกษา การย้ายออก การจบการศึกษา สำหรับปริมาณน้ำที่เหลือในถังเปรียบเทียบได้กับจำนวนนักเรียนที่เหลืออยู่ในโรงเรียน เป็นต้น จุดมุ่งหมายของรูปแบบนี้เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงจำนวนนักเรียนในโรงเรียน

2. รูปแบบเชิงข้อความ (Semantic Model) เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยาย หรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด

องค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ และใช้ข้อความในการอธิบาย เพื่อให้เกิดความกระจ่างมากขึ้น แต่จุดอ่อนของรูปแบบประเภทนี้ คือ ขาดความชัดเจนแน่นอน ทำให้ยากแก่การทดสอบรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตามได้มีการนำรูปแบบนี้มาใช้ในการศึกษามาก เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3. รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Model) เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้ นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษา

4. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Model) เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก รูปแบบจะเขียนในลักษณะสมการเส้นตรงแต่ละสมการแสดงความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลระหว่างตัวแปร จากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์ที่เป็นจริงเพื่อทดสอบรูปแบบเชิงสาเหตุนี้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

4.1 รูปแบบระบบเส้นเดียว (Recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปร ด้วยเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็นสาเหตุในทิศทางเดียว โดยไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ

4.2 รูปแบบระบบเส้นคู่ (Non - recursive Model) เป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรโดยทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในตัวแปรหนึ่ง อาจเป็นทั้งตัวแปรเชิงสาเหตุและเชิงผลพร้อมกัน จึงมีทิศทางความสัมพันธ์ย้อนกลับได้

สไตเนอร์ (Steiner, 1988 อ้างถึงใน วาโร เฟ็งสวส์ดี, 2553: 5) ได้จำแนกรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical Model) จำแนกออกเป็น

1.1 รูปแบบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model of) เช่น รูปแบบเครื่องบินที่สร้างเหมือนจริงแต่มีขนาดย่อ เป็นต้น

1.2 รูปแบบสำหรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Model for) เป็นรูปแบบจำลองที่ออกแบบไว้เพื่อเป็นต้นแบบผลิตสินค้า ต้องสร้างรูปแบบเท่าของจริงขึ้นมาก่อนแล้วผลิตสินค้าตามรูปแบบนั้น

2. รูปแบบเชิงแนวคิด (Conceptual Model) จำแนกออกเป็น

2.1 รูปแบบเชิงแนวคิดของสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model-of) เป็นรูปแบบหรือแบบจำลองที่สร้างขึ้นโดยจำลองมาจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว เช่น รูปแบบที่สร้างมาจากทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

2.2 รูปแบบเชิงแนวคิดเพื่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด (Conceptual Model for) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาเพื่ออธิบายทฤษฎี หรือปรากฏการณ์ เช่น รูปแบบที่สร้างขึ้นจากทฤษฎีการคัดสรรตามธรรมชาติ เพื่อนำไปอธิบายทฤษฎีการคงอยู่ของนักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

สรุปได้ว่า จากลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบพบว่าแบ่งตามวัตถุประสงค์การใช้ของผู้ที่ต้องการนำรูปแบบไปใช้และสร้างจากแนวคิดทฤษฎีที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

1.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

มีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบไว้ดังนี้

อีวานเชวิช (Ivancevich, 1979: 14) ได้สรุปไว้ว่า องค์ประกอบของรูปแบบในเชิงระบบที่มีลักษณะเป็นระบบเปิด เป็นรูปแบบที่แสดงถึงองค์ประกอบย่อยของระบบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลิต และข้อมูลย้อนกลับจากสภาพแวดล้อม ซึ่งรูปแบบในลักษณะนี้ถือว่าผลผลิตเกิดจากการมีปัจจัยนำเข้าส่งไปที่กระบวนการก่อให้เกิดผลผลิตขึ้น โดยให้ความสนใจด้านข้อมูลย้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก แสดงถึงการเป็นรูปแบบที่มีลักษณะเป็นระบบเปิด

สมาน อัครภูมิ (2556: 83-84) เสนอองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย

1. วัตถุประสงค์ของรูปแบบในการพัฒนารูปแบบใด ๆ ก็ตาม ผู้ออกแบบรูปแบบต้องรู้ว่า จะออกแบบรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้นมา เพื่อวัตถุประสงค์ใด โดยทั่วไปจะพัฒนารูปแบบเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือเพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลดีอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ทฤษฎีพื้นฐานและหลักการของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานของรูปแบบเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้ออกแบบรูปแบบต้องกำหนดว่าจะออกแบบรูปแบบนั้น ๆ บนฐานคิดของทฤษฎีและหลักการใด

3. ระบบงานและกลไกของรูปแบบ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการและบรรลุตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ผู้พัฒนารูปแบบต้องออกแบบระบบงานของรูปแบบเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงานของรูปแบบ

4. วิธีการดำเนินงานของรูปแบบ โดยการกำหนดภารกิจหลัก กระบวนการ วิธีการ กิจกรรม และอื่น ๆ ที่ต้องดำเนินการเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

5. แนวการประเมินรูปแบบ การกำหนดแนวทางและเครื่องมือในการประเมินผลรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และการประเมินการประเมินการดำเนินงานตามรูปแบบว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบว่ารูปแบบหน้าที่ตามีที่ออกแบบไว้มาน้อยเพียงใด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่เพียงใด ตลอดจนการกำหนดแนวทางในการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่อง

6. คำอธิบายประกอบรูปแบบเป็นการอธิบายคำศัพท์เฉพาะที่นำมาใช้ออกแบบรูปแบบเพื่อสื่อความให้ตรงกันในการนำรูปแบบไปใช้

7. ระบุเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ เนื่องจากรูปแบบทุกรูปแบบมีข้อจำกัดของตนเอง ดังนั้น ผู้ออกแบบรูปแบบควรได้ระบุเงื่อนไขที่จะทำให้การนำรูปแบบไปใช้ ประสบผลสำเร็จและ ข้อควรระมัดระวังเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น

อัมพร พินะสา (2561: 90) กล่าวว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบ ไม่ปรากฏ ชัดแจ้งว่าจะต้องมีองค์ประกอบใดบ้าง จำนวนเท่าใด และมีลักษณะอย่างไร ไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษาเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้รูปแบบจะต้องมีตัวแปรผันครบ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลกันและความสัมพันธ์เหล่านั้น สามารถ ตอบสนองวัตถุประสงค์ของการสร้างรูปแบบนั้น ๆ โดยใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่พิสูจน์และเชื่อถือได้ รวมทั้ง เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

1.4 การพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบ พบว่า แต่ละรูปแบบมีขั้นตอน การพัฒนาที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

วรรณกร ทวีแก้ว (2553: 120) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบในงานวิจัยเกี่ยวกับการ พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการจัดการความรู้ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับ ชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เทอดชาติ ชัยพงษ์ (2553: 114-116) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบในงานวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการบริหารงานวิชาการโดยยึดหลักการทำงานเป็นทีม
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาแนวคิดและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ สามารถสรุปได้ว่า
การพัฒนารูปแบบจะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษา
ในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ได้แก่

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์
และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

2. การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษา
ความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม
การสำรวจ การสนทนากลุ่ม ฯลฯ

2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ
หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการ
สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3. การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1 และ 2 มาวิเคราะห์
และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบ

วโร เพ็งสวัสดิ์ (2553: 9-11) การพัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

1) การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ซึ่งแต่ละขั้นตอน
มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบ
ขึ้นมาก่อนเป็นรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และ
ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจจะศึกษารายกรณีหน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ได้
เป็นอย่างดีซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนดองค์ประกอบหรือตัวแปรต่าง ๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้ง
ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละ
องค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผล เป็น
รากฐานสำคัญซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อย ๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำสารสนเทศที่ได้มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริงในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีศึกษาอาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม

1.2.2 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี หน่วยงานที่ ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนา รูปแบบ

1.2.3 การศึกษาข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีศึกษาอาจจะใช้ วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1.3 การจัดทำรูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.2 มาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำรูปแบบอย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาเพิ่มเติมโดยใช้ กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในการพัฒนารูปแบบก็ได้

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังที่ได้พัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนแรกแล้วจำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้น ถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่า มีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ การเก็บรวบรวมข้อมูล ในสถานการณ์จริงหรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพล หรือความสำคัญ ขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่าง ๆ ในรูปแบบผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่โดยการตัด องค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพลหรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การทดสอบรูปแบบอาจกระทำได้ใน 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินที่พัฒนา โดย The Joint Committee on Standards of Educational Evaluation ภายใต้การดำเนินงานของ Stufflebeam และคณะ ได้นำเสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบ รูปแบบ ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช, 2549 : 54 - 56) ดังนี้

2.1.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) เป็นการประเมิน ความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

2.1.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

2.1.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม (Propriety Standards) เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

2.1.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม (Accuracy Standards) เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2.2 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่องไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการประเมินค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่งไอส์เนอร์ (Eisner, 1976: 192-193) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีแนวคิด ดังนี้

2.2.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูลคุณภาพ ประสิทธิภาพและความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.2.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความชำนาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยพัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าที่ไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้นทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขาผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้น ในวงการศึกษากิจนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะ

2.2.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.2.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่จะนำมาพิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

2.3 การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องมักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้ายมาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบการทดสอบรูปแบบ โดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบต่อไปกระบวนการพัฒนารูปแบบ

รายละเอียดการสังเคราะห์ประเด็นสำคัญเพื่อสรุปเป็นวิธีการพัฒนารูปแบบ แสดงตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สังเคราะห์วิธีการพัฒนารูปแบบ

นักวิชาการศึกษา การพัฒนารูปแบบ	ไอส์เนอร์ (1976)	สุมิล ว่องวานิช (2549)	วรรณกร ทวีแก้ว (2553)	เทอดชาติ ชัยพงษ์ (2553)	วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553)	ความถี่	ร้อยละ
1. การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย			√			1	20
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์			√	√	√	3	60
3. การสร้างหรือพัฒนารูปแบบ			√	√	√	3	60
4. การทดลองใช้รูปแบบ			√	√		2	40
5. การประเมินรูปแบบ (การทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ)	√	√	√	√	√	5	100

จากตารางที่ 1 สรุปการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการ ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบ ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบ

2. หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

2.1 ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม

ปัจจุบัน “การมีส่วนร่วม” เป็นที่ยอมรับกันดีในทุกวงการ เนื่องจากเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จในกิจการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษาก็ว่าการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ชุมชน ประชาชน และองค์กรต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 โดยมีนักวิชาการศึกษาได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

จันทราณี สงวนนาม (2551: 69) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และการปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2550: 16) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นการจูงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันในการพัฒนาปฏิบัติด้วยความเต็มใจ

พัชรพร ทวยสงฆ์ (2552: 2-3) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์กร การสั่งการ และการควบคุมการปฏิบัติในองค์กร และการใช้ทรัพยากรอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร หรือ อีกความหมายหนึ่ง คือ กระบวนการทำงานเพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่เป็นผลสำเร็จด้วยการใช้บุคคลและทรัพยากรต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุซึ่งเป้าหมายของความต้องการ

ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ (2551: 44) ได้ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต รวมทั้งการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบพิจารณากำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ

ทำนอง ภูเกิตพิมพ์ (2551: 34) กล่าวว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อและความยึดมั่นของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กร อีกทั้งยังขึ้นอยู่กับกาลเวลาแต่ละยุคแต่ละสมัยอีกด้วย โดยการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม (Teamwork)

สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์ (2554: 254) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าเป็นวิธีการบริหารที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมตามความเหมาะสมนับตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน หรือรับข้อตำหนิที่เกิดขึ้นนั้น คือร่วมรับทั้งผิดและชอบ

จากการศึกษาความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์กร ทั้งนี้การที่ผู้บริหารใช้การจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานร่วมรับผิดชอบในการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงขึ้น

2.2 ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น เพื่อเป็นแบบแผนยุทธศาสตร์ โดยกระบวนการในการจัดทำแผนนั้น มุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่ระดมความคิด การประชุม การตรวจสอบ ผ่านความเห็นชอบจนประกาศใช้ จากนั้นในขั้นตอนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ก็ยังมุ่งเน้นในการระดมสรรพกำลังจากทุกส่วนสังคมให้มีส่วนร่วมในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติทุกขั้นตอน โดยตามผู้ปกครอง ชุมชน เอกชน มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการศึกษาตามองค์ประกอบหลักของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ดังนี้ (ภาวิณี ขุนศรี, 2557: 16)

สถานศึกษา ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มีความเป็นมืออาชีพ มีแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานที่ มีภูมิความรู้ของชาวบ้าน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษาและชุมชนอย่างแท้จริง

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเองเป็นอย่างดี เพราะจะเป็นแรงผลักดันให้การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอน สถานศึกษาต้องมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนทุกด้าน และการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และต้องร่วมมือกับชุมชนจัดการเรียนรู้ในชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อีกทั้งใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน และวิทยาการด้านต่างๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

หลักสูตร เป็นหัวใจหลักของการศึกษา ต้องได้มาตรฐานโดยสถานศึกษา ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกันกำหนดให้มีความสอดคล้องความต้องการ โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม บุคคลที่มีบทบาทอย่างยิ่ง คือ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญมีการบูรณาการระหว่างภูมิความรู้ของสถานศึกษากับภูมิความรู้ท้องถิ่นในชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สถานศึกษาและชุมชน

2.3 องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการสานรอยต่อหรือต่อยอดรูปแบบการบริหารราชการ ความเข้มงวดที่มากเกินไปและความไม่ถือเป็นเรื่องส่วนตัวกระตุ้นให้เกิดรูปแบบการบริหาร โดยการมีส่วนร่วมทฤษฎีใหม่ๆ ขององค์กรเหล่านี้เน้นความสำคัญของขวัญในการทำงาน และความพึงพอใจในการทำงานของผู้ทำงานมากขึ้น ความสำคัญในการจูงใจผู้ทำงานและการสร้างองค์กรไปสู่เป้าหมายนั้น องค์กรจึงถูกสร้างขึ้นมาสอดคล้องความต้องการของผู้ทำงาน ในทางกลับกันจะส่งผลต่อให้ผลผลิตของผู้ปฏิบัติงานสูงขึ้น (สุนทร โคตรบรรเทา, 2551: 114) นักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

ฮูและยูนิเซฟ (WHO / UNICEF, 1978) ได้เสนอองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 4 องค์ประกอบ คือ

1. การวางแผน บุคคลหรือองค์การต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง
2. การดำเนินกิจกรรม บุคคลหรือองค์การต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน
3. การใช้ประโยชน์ บุคคลหรือองค์การต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้
4. การได้รับประโยชน์ โดยบุคคลหรือองค์การต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์ในพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการบริหารการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประกอบด้วย การริเริ่มการตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานขอความช่วยเหลือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ด้านสังคม หรือด้านผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ประกอบด้วย ความเห็น ความชอบและความหวัง ที่จะมียุทธวิธีสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

ชาติด (Shadid, 1982) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบการมีส่วนร่วมไว้ 4 องค์ประกอบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในโครงการ เป็นการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นต้องเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการ โดยจะได้มาจากคำถามที่ว่าใครทำประโยชน์ให้โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารและการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ในโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ในเชิงบวก และผลที่เกิดขึ้นในเชิงลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความเห็นความชอบและความหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

ทำนอง ภูเกิตพิมพ์ (2551: 50) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. รูปแบบส่วนราชการเปิดเผยข้อมูลและโปร่งใสในภารกิจที่หน่วยงานดำเนินการ

2. รูปแบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้รับบริการและประชาชนเกี่ยวกับภารกิจของส่วนราชการอย่างสม่ำเสมอ

3. รูปแบบที่หน่วยงานมีระบบการจัดการข้อมูลที่ได้รับจากประชาชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. รูปแบบที่หน่วยงานเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ภาคเอกชนและเครือข่ายต่าง ๆ มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการของภาคราชการ

5. รูปแบบที่ส่วนราชการให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโดยจัดกระบวนการหรือกลไกที่ให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงาน

และผลสำเร็จในการทำงาน สอดคล้องกับ ประสาร พรหมณา (2553: 1-3) ได้จัดองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาไว้ดังนี้

5.1 รูปแบบคณะกรรมการเพื่อการปรึกษาหารือ (Consulting management) ในการดำเนินงานปรึกษาหารือเพื่อช่วยตัดสินใจ เช่น คณะกรรมการสถานศึกษา กรรมการที่ปรึกษา เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมคิดร่วม ตัดสินใจ ร่วมทำงาน และร่วมภาคภูมิใจในความสำเร็จ

5.2 รูปแบบการร่วมเสนอแนะ (Suggestion system) เป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมโดยวิธีการจัดประชุมรับฟังข้อเสนอแนะ การเสนอแนะในแบบฟอร์ม การเสนอแนะผ่านเทคโนโลยี

5.3 รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยการทำงานเป็นทีมงาน (Team working) เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมคิดร่วมทำโดยใช้กระบวนการทำงานเป็นทีมหรือกลุ่มคุณภาพ

5.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของธุรกิจ หรือเป็นเจ้าของรับผิดชอบงานบริหาร เช่น การร่วมลงทุน การใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมอาจผสมผสานโดยใช้หลายวิธีการ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพของงาน

ดร. สุนทรายุทธ (2551: 541-542) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วม จำแนกออกเป็น 4 องค์ประกอบคือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือ การกำหนดตามความต้องการ และจัดลำดับความสำคัญ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) คือ การนำสิ่งที่ได้จากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (Benefits) คือ การคำนึงถึงผลประโยชน์เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต ได้แก่ ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation)

อรทัย กิกผล (2552: 17-19) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ตัวอย่างเช่น ในการแก้ปัญหาของชุมชน ควรเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่
2. ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไรและจะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง

3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไรจะแบ่งงานกันอย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใดจะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4. ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

5. ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรค และร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

6. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553: 14-17) ได้กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 มิติ คือ

1. การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการเสียสละในการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

อคิน รพีพัฒน์ (2547) ได้กล่าวถึงกระบวนการการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนาซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มการพัฒนา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการ และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่จะใช้

3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนการลงทุนทรัพยากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในขั้นการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

5. การมีส่วนร่วมในขั้นการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ผู้เข้ามามีส่วนร่วมเข้าร่วมประเมินว่า การพัฒนาที่ได้กระทำไปแล้วนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปการประเมินย่อยเป็นการประเมินผลดำเนินงานเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปแบบการประเมินผลรวม ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

สุภัททา อินทรศักดิ์ (2561: 27) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ คือ

1. การมีส่วนร่วมคิด
2. การมีส่วนร่วมวางแผน
3. การมีส่วนร่วมดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์

สมบัติ ปัญญาคง และคณะ(2562: 184) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
4. การมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร
5. การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้

ดวงเดือน วินิจฉัย (2561: 205-207) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล
5. การมีส่วนร่วมในการชื่นชม

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการสรรหาและการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการคิด การมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร การมีส่วนร่วมเผยแพร่ความรู้ และการมีส่วนร่วมในการแก้ไข

รายละเอียดการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม แสดงตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สังเคราะห์การหาองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

นักวิชาการศึกษา องค์ประกอบ	Who/UNICEF (1978)	Cohen & Uphoff (1980)	Shadid (1982)	จร สุนทรายุทธ (2551)	อรรถย กักผล (2552)	เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553)	อติณ ระพีพัฒน์ (2554)	สุภัททา อินทรศักดิ์ (2561)	สมบัติ ปัญญาคง (2561)	ดวงเดือน วจินฉัย (2561)	ความถี่	ร้อยละ
1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่ม	✓										1	10
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	8	80
3. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓	7	70
4. การมีส่วนร่วมกัน ในการค้นหาปัญหา					✓		✓				2	20
5. การมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	100
6. การมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓	8	80
7. การมีส่วนร่วม ในการประเมินผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	10	100
8. การมีส่วนร่วมในการสรรหา และการใช้ทรัพยากร	✓										1	10
9. การมีส่วนร่วมในการคิด								✓			1	10
10. การมีส่วนร่วมในการจัดหา ทรัพยากร									✓		1	10
11. การมีส่วนร่วมเผยแพร่ ความรู้									✓		1	10
12. การมีส่วนร่วมในการแก้ไข					✓						1	10

จากตารางที่ 2 องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เมื่อพิจารณารวมกัน สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 12 ประเด็น ผู้วิจัยใช้แนวคิดของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาการได้มาของรูปแบบ อนึ่ง จากการสังเคราะห์ องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของนักวิชาการศึกษาที่มีค่าความถี่และค่าร้อยละสูง 4 องค์ประกอบ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

2.4 แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของบุคคลในองค์กรนั้น นักวิชาการในอดีตได้นำมาปฏิบัติกันมาก นักวิชาการที่มีชื่อเสียงได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบร่วมมือหรือการมีส่วนร่วม (Participative Management) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากในบรรดานักบริหารองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งด้านการศึกษาด้วย โดยเชื่อว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม จะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและผู้ปฏิบัติงานมีความพึงพอใจในงานมากขึ้น ซึ่งแนวคิดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม สรุปได้ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2543: 26-31) ได้กล่าวถึงการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยมี แนวความคิดพื้นฐาน ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องธรรมชาติมนุษย์ (Assumption about human nature) ตามแนวคิดของแมค เกรเกอร์ (Mc Gregor) มี 2 แนวทาง คือ ทฤษฎี x และทฤษฎี y ตามแนวคิดของทฤษฎี x เชื่อว่ามนุษย์ขี้เกียจและขาดความรับผิดชอบ ดังนั้น ต้องใช้วิธีการบังคับหรือควบคุมการทำงานอย่างใกล้ชิด ส่วนทฤษฎี y เชื่อว่ามนุษย์มีความขยัน ชอบทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าสภาพการทำงานที่มีความเหมาะสม และคนมีส่วนร่วมในการทำงานโดยไม่ถูกบังคับก็จะมี ความรับผิดชอบมากขึ้น

2. ความคิดเกี่ยวกับความเป็นองค์กรของโรงเรียน (Concept of School Organization) แนวความคิดของการบริหารปัจจุบันเชื่อว่า องค์กรมิใช่เป็นเพียงเครื่องมือสำหรับการบรรลุเป้าหมาย หรือผลผลิตเชิงปริมาณเท่านั้น แต่องค์กรเป็นสถานที่สำหรับการดำรงชีวิต และการพัฒนาด้วย

3. ด้านรูปแบบการตัดสินใจ (Decision Making Style) การตัดสินใจสั่งการในระดับสถานศึกษาควรมีลักษณะร่วมมือกันใช้อำนาจระหว่างครู ผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนศิษย์เก่า เพื่อสะท้อนสภาพการณ์ปัจจุบัน ความต้องการในอนาคต ซึ่งจะต้องระดมสติปัญญา และแนวคิดให้สมาชิกได้มีโอกาสเรียนรู้และพัฒนาให้บริหารโรงเรียนได้สำเร็จ อีกทั้งยังสร้างความรู้สึกร่วมกันกับโรงเรียนด้วย

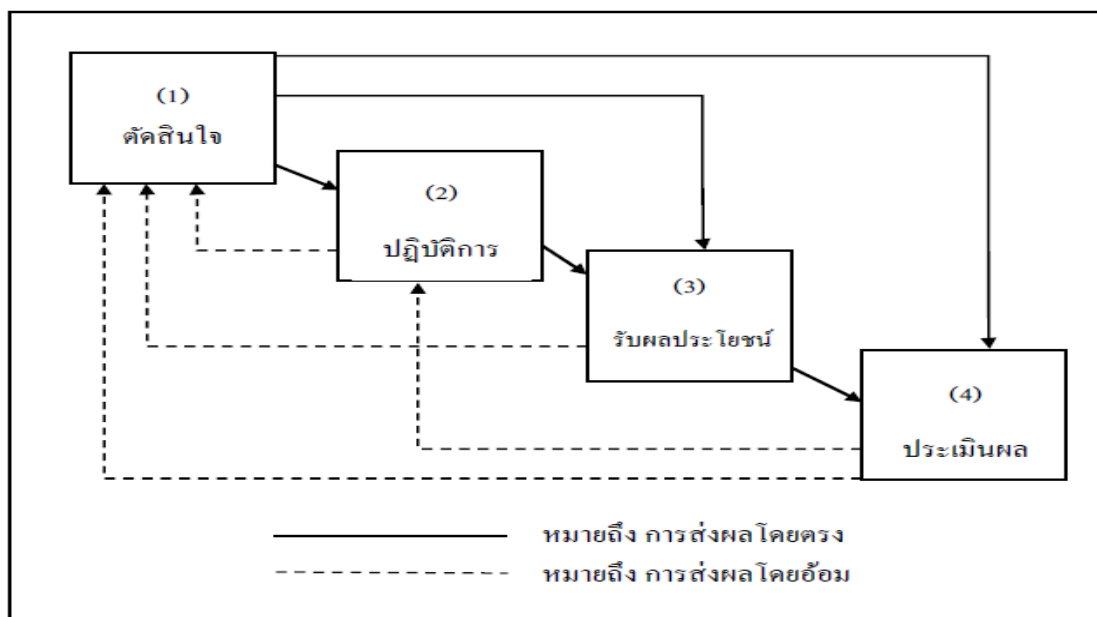
4. แบบภาวะผู้นำ (Leadership Style) ตามทฤษฎีของ Sergiovanni ได้จัดระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 5 ระดับ คือ 1) ภาวะผู้นำด้านเทคนิค 2) ภาวะผู้นำด้านมนุษย 3) ภาวะผู้นำทางการศึกษา 4) ภาวะผู้นำเชิงสัญลักษณ์ และ 5) ภาวะผู้นำทางวัฒนธรรม

5. กลยุทธ์การใช้อำนาจ (Use of Power) ในการบริหารโดยทั่วไปมีความจำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แต่ตามทฤษฎีที่ว่าด้วยที่มาของอำนาจนั้นได้แบ่งที่มาของอำนาจพื้นฐานเป็น 5 แบบ ได้แก่ อำนาจจากการให้รางวัล อำนาจจากการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจจากการอ้างอิง และอำนาจจากความรู้ความเชี่ยวชาญ

6. ทักษะเฉพาะในการบริหาร (Management Skills) ทักษะการบริหารแบบใหม่ ๆ ที่ได้รับการพัฒนาและนำมาใช้ในองค์กร เช่น การใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการวิเคราะห์เพื่อการตัดสินใจ ใช้ทักษะการแก้ไขความขัดแย้ง ใช้กลยุทธ์เพื่อการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์กร เป็นต้น

7. การใช้ทรัพยากร (Use of Resources) สถาบันการศึกษามีอำนาจในการใช้และบริหารทรัพยากรด้วยตนเองมากขึ้น ทำให้สถานศึกษาได้บริหารงานตามสถานการณ์ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ต้องสิ้นเปลืองบุคลากร งบประมาณ เวลาในการควบคุมและตรวจสอบ

โคเฮน และอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980: 222) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวคิดของโคเฮน และอัฟฮอฟฟ์

(Cohen & Uphoff, 1980: 222)

โคเฮนและอัฟฮอฟฟ์ (Cohen & Uphoff, 1980: 223) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมในทัศนะของการพัฒนาชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไร และทำด้วยวิธีการอย่างไร มีส่วนใน

การดำเนินโครงการ ตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการและการร่วมมือกับองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมเป็นการเฉพาะ มีส่วนในการแบ่งปันผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการพัฒนา และมีส่วนในการประเมินโครงการ ซึ่งการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอนในการบริหารตามแนวคิดของโคเฮินและอพออฟ มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาการกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้างและการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) การมีส่วนร่วมประเภนี้มีสองนัย คือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่ ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ คือ การมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและมั่นคงขึ้นหรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพหรือคุณภาพดี ผลประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการศึกษาหรือรู้หนังสือมากขึ้นรวมทั้งการให้บริการสังคมอื่น ๆ มากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น ผลประโยชน์ส่วนบุคคล ได้แก่การมีความนับถือตนเองมากขึ้น มีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้น และมีความรู้สึกถึงความมีประสิทธิภาพของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วมประเมินอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการหรือคณะกรรมการในการประเมินผล หรือการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการวิจัย ประเมินผลสำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ เป็นต้น

จากความหมายของแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโคเฮินและอพออฟ ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นถึงการมีส่วนร่วมที่ควรมีในการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา จึงได้สรุปองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

2.5 ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การร่วมมือกันของบุคคลในการพัฒนาการศึกษา ทำให้มีการพัฒนาและเกิดความสำเร็จสูงสุด เนื่องจากบุคคลที่มองเห็นคุณประโยชน์ของการศึกษาย่อมมีความเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการบริหารการศึกษาและมีวิสัยทัศน์ที่สามารถนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ดังเช่น นักวิชาการบางท่านได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

แอนโทนี (Anthony, 1978: 3) ได้สรุปประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยปกติแล้วบุคคลย่อมมีธรรมชาติที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ต้องปรับตัวจากสภาพที่เคยชิน แต่การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ดังนั้นเมื่อหน่วยงานมีความจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบุคลากรในหน่วยงานก็สามารถรับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ดีกว่าหน่วยงานที่ไม่ได้บริหารงานในลักษณะนี้

2. ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับพนักงานและผู้บริหารกับสหภาพแรงงานราบรื่นขึ้น เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้กลุ่มต่าง ๆ กล้าเปิดเผยความไม่พอใจต่าง ๆ ออกมาทำให้ความไม่พอใจเหล่านั้นได้เข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหา ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในหน่วยงาน และลดความสูญเสียต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการขาดงาน การนัดหยุดงานหรือการทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพ

3. ทำให้พนักงานมีความผูกพันต่อหน่วยงานมากขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้พนักงานได้มีส่วนร่วมตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของหน่วยงานทำให้พนักงานเกิดความนับถือตนเอง และรู้ว่าตนเองมีคุณค่าต่อหน่วยงาน ผลงานต่าง ๆ ของหน่วยงานมาจากความร่วมมือของทุกคนในหน่วยงานส่งผลให้เกิดความรักความผูกพันต่อหน่วยงาน

4. ทำให้มีความไว้วางใจต่อฝ่ายบริหารมากขึ้น เมื่อพนักงานได้มีส่วนร่วมตัดสินใจกับฝ่ายบริหาร พนักงานจะเข้าใจถึงเหตุผลและความจำเป็นของฝ่ายบริหารได้ดีขึ้น และการบริหารลักษณะนี้ก็ช่วยให้ต่างฝ่ายต่างมีความเคารพซึ่งกันและกัน ดังนั้นเมื่อมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้น ต่างฝ่ายก็จะมีความรู้สึกไว้วางใจกันมากขึ้น การแก้ปัญหาก็สามารถดำเนินไปได้อย่างตรงไปตรงมา

5. ทำให้การบริหารพนักงานง่ายขึ้น เนื่องจากการบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้พนักงานยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น มีความผูกพันต่อหน่วยงาน และมีความไว้วางใจต่อฝ่ายบริหารมากขึ้น ส่งผลให้สามารถลดจำนวนฝ่ายบริหารลงได้ เนื่องจากไม่ต้องมีการควบคุมอย่างใกล้ชิด และการได้มีส่วนร่วมก็ช่วยให้เขามีความรับผิดชอบมากขึ้น รวมทั้งช่วยให้ยอมรับในอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารได้มากขึ้น

6. ทำให้การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น เนื่องจากมีหลายคนช่วยกันคิดในเรื่องเดียวกันทำให้คิดได้รอบคอบยิ่งขึ้น และการที่มีฝ่ายพนักงานมาช่วยตัดสินใจ ทำให้ได้ข้อมูลมากขึ้น

7. ทำให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น โดยปกติในหน่วยงานทั่วไปมักสื่อสารจากบนลงล่างมากกว่าจากล่างขึ้นบน การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นช่องทางให้เกิดการสื่อสารจากล่างขึ้นบนได้ดีขึ้น

8. ทำให้ทีมงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมทำให้พนักงานเข้าใจเป้าหมายได้ตรงกันและมีทิศทางการดำเนินงานไปในทางเดียวกัน ทำให้ลดความขัดแย้งในการปฏิบัติงานส่งผลให้ทีมงานมีประสิทธิภาพดีขึ้น

สวอนสเบิร์ก (Swansburg, 1996: 339) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมดังนี้

1. ได้รับความไว้วางใจกัน และให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน
2. เป็นการให้ความสำคัญของตำแหน่งงานทุกงาน และทุกคนมีความเสมอภาคกัน
3. ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความรับผิดชอบมากขึ้น
4. ลดความสับสนในการปฏิบัติงานของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน โดยการปรับปรุงการติดต่อสื่อสารให้ดีขึ้น
5. นิเทศงานด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานได้วินิจฉัยและแก้ปัญหาให้ผู้ปฏิบัติงานมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และเป็นการพัฒนาอาชีพ
6. มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานมากขึ้น
7. ปฏิบัติได้ถูกต้องตามกฎระเบียบ
8. เพิ่มประสิทธิภาพในตำแหน่งงานที่สูงขึ้น
9. การทำงานเป็นทีม ทำให้ผู้ปฏิบัติงานร่วมมือกันเพิ่มแรงจูงใจและความคิดริเริ่มในการทำงาน
10. ปรับปรุงการติดต่อสื่อสารในองค์กร
11. ลดการขาดงาน
12. เพิ่มประสิทธิผลและผลผลิตในงาน รวมถึงปรับปรุงคุณภาพของงาน เพิ่มการเรียนรู้ในงานให้มากขึ้น
13. เพิ่มขวัญและแรงจูงใจในการทำงานเพิ่มความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานของผู้ปฏิบัติงาน
14. ได้รับความคิดใหม่ ๆ ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา
15. แสดงให้เห็นถึงผู้นำที่มีความสามารถ

16. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของผู้บริหารคือต้องการให้บุคลากรเป็นมืออาชีพ

17. ลดการหมุนเวียนเปลี่ยนงานและสร้างความมั่นคงในงาน

18. เพิ่มความยืดหยุ่นผูกพันต่อองค์กร จากการที่มีทัศนคติต่อองค์กรในทางที่ดี

19. การทำงานนอกเวลาลดลง

20. ต้นทุนในการบริหารลดลง

21. เพิ่มความพึงพอใจในการทำงานเกิดความรู้สึกช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพราะว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้เพิ่มความสามารถของแต่ละบุคคลเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ ขององค์การการปรับตัวและการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545: 9-10) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว

2. การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและ ประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

3. การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้กับผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถ และทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

4. การมีส่วนร่วมมีผลทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกัน ก็เกิดการยอมรับมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีการให้ผู้บริหารใช้ทดสอบว่าสิ่งที่ตนเองรับรู้ตรงกับ สิ่งที่ผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือไม่

5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้นและ ส่งเสริมการปรับปรุงงานมีความเป็นไปได้สูงตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน มากขึ้น

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2550: 41-42) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบ มีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. สร้างทางเลือกที่หลากหลายหรือแนวคิดใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา องค์กร เพราะเกิดขึ้นจากผู้ร่วมงานร่วมกันระดมสมอง แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ที่หลากหลายเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ

2. ช่วยให้การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น เพราะเป็นส่วนหนึ่งที่ได้มาจากการสร้าง ทางเลือกที่หลากหลายที่ผู้ร่วมงานได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นไว้ ช่วยให้ผู้ตัดสินใจสามารถใช้ ประกอบการตัดสินใจได้อย่างดี

3. ช่วยให้งานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพหรือการพัฒนาคุณภาพของผลงานให้สูงขึ้น

4. ผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจสูงขึ้นเพราะผู้ร่วมงานได้รับการเสริมพลังอำนาจและเห็นคุณค่าในตนเองได้รับการยอมรับนับถือ ไว้เนื้อเชื่อใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนสำคัญขององค์กร

5. ผู้ร่วมงานมีความรับผิดชอบในงานที่ตนรับผิดชอบมากขึ้น

6. ลดความขัดแย้งระหว่างบุคคลในองค์กร

7. เพิ่มความมั่นคงในงานมากขึ้นเพราะผู้ร่วมงานลดการหมุนเวียนเปลี่ยนงาน ลาหยุด ลาออก หรือความเฉื่อยชาของผู้ร่วมงานลง โดยผู้ร่วมงานเกิดความรู้สึกรัก ผูกพัน พึงพอใจในการทำงาน

8. ผู้ร่วมงานเกิดความรักสามัคคี และมีความผูกพันต่อผลการตัดสินใจที่ได้มีส่วนร่วม มีความผูกพันต่อองค์กรและมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร

9. การสื่อสารภายในองค์กรมีประสิทธิภาพ

10. ผู้ร่วมงานมีอิสระในการปฏิบัติ

11. ผู้ร่วมงานสามารถนิเทศ วินิจฉัยและหาทางแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง หรือด้วยการช่วยเหลือกัน

12. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารและลดเวลาในการทำงาน

ธร สุนทรายุทธ (2551: 555) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

1. การยอมรับการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง เขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้รับบริการตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความราบรื่นมากขึ้น

3. ความผูกพันของพนักงานต่อองค์กรเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานมีส่วนร่วมในกระบวนการขององค์กรที่สำคัญ เช่น การตัดสินใจโดยร่วมคิดร่วมทำมากขึ้น เป็นต้น

4. ความไว้วางใจของฝ่ายบริหารมีมากขึ้น พนักงานมีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นที่ไว้วางใจของฝ่ายบริหารมากขึ้น

5. การบริหารผู้ใต้บังคับบัญชา มีความง่ายขึ้น ถ้าหากว่าผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาผูกพันยอมรับการเปลี่ยนแปลงและไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้นการบริหารจะมีความง่าย

6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากการตัดสินใจทางการบริหารมาจากบุคคลหลายฝ่ายด้วยกันในการคิดแก้ปัญหา

7. การตัดสินใจโดยอาศัยการสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนดีขึ้น ซึ่งจะช่วยให้องค์กรมีสิ่งย้อนกลับจากพนักงานได้เป็นอย่างดี

8. การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงทีมงานให้ดีขึ้น ซึ่งทีมงานมีความจำเป็นต่อการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนที่เผชิญกับองค์กรได้ดีขึ้น

จันทราณี สงวนนาม (2553: 71) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับในองค์กร
2. ลดความขัดแย้งในการทำงานและเพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากขึ้น
3. สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน
4. ช่วยให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดี ทุกคนมีงานทำ
5. สร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร
6. ลดค่าใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างทะนุถนอม
7. ช่วยให้การใช้งบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
8. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร

เศรษฐภูมิ เถาชาลี (2558: 114-120) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่สำคัญ ไว้ดังนี้

1. ก่อให้เกิดความรู้สึกรักสมัคสมานสามัคคีระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงานทุกระดับภายในองค์กร
2. ช่วยลดความขัดแย้งในการทำงานเพิ่มความไว้วางใจซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น
3. สร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี ทำให้ผู้ร่วมงานมีสุขภาพจิตดีมีการกระจายงานอย่างเหมาะสมตามความรู้ ความสามารถ
4. เป็นการสร้างความเป็นประชาธิปไตยในองค์กร เนื่องจากการบริหารงานที่มุ่งเน้นรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม
5. ช่วยให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร
6. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิดและอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดคนเดียว
7. การมีส่วนร่วมในการบริหารมีผลในทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น
8. เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

9. เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถและทักษะในการทำงานร่วมกันเกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น

10. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานที่ดีขึ้นการตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมให้มีการปรับปรุงงาน ตลอดจนผู้ร่วมงานมีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

จากแนวคิดที่กล่าวข้างต้นสามารถสรุปประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการได้ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์การซึ่งการมีส่วนร่วมช่วยให้บรรยากาศและการสื่อสารในองค์กรดีขึ้นลดความขัดแย้ง ลดต้นทุน เพิ่มผลผลิตและองค์การมีความพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น

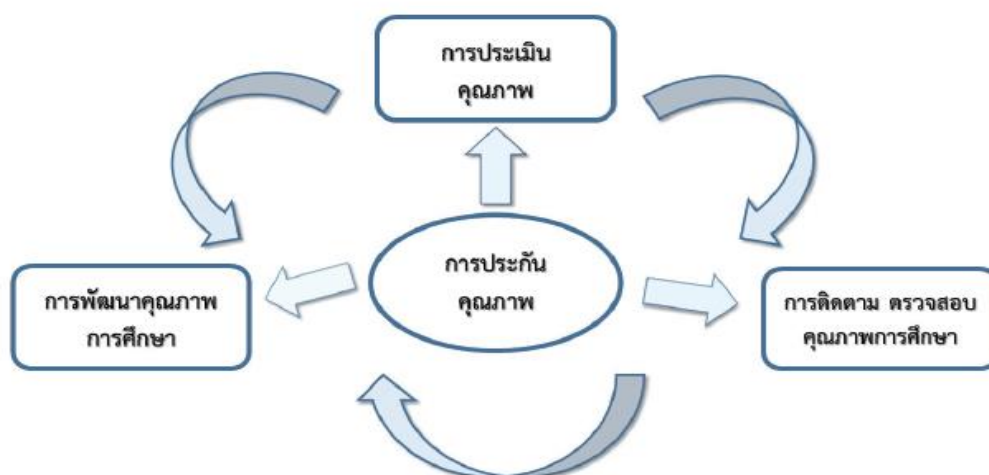
2. ประโยชน์ต่อผู้บริหาร โดยฝ่ายบริหารจะสามารถบริหารพนักงานได้ง่ายขึ้นการตัดสินใจมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากทุกฝ่าย

3. ประโยชน์ต่อพนักงานโดยมีความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับฝ่ายบริหารและระหว่างพนักงานด้วยกันดีขึ้นมีความไว้วางใจกันสูงขึ้น มีความรับผิดชอบและผูกพันกับองค์กรมากขึ้น รวมทั้งมีความเข้าใจกฎระเบียบและข้อจำกัดขององค์กร

นอกจากนั้นสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรลดการต่อต้านและก่อให้เกิดการยอมรับมาก เปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดี ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันทำให้ฝ่ายบริหารทำหน้าที่บริหารงานได้อย่างเต็มความสามารถ มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพและทำให้มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้นมีประโยชน์ต่อผู้ร่วมงาน มีประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีประโยชน์ต่อผู้ได้บังคับบัญชา เพราะทุกคนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ทำให้เกิดความสามัคคี การทำงานเป็นระบบมากขึ้น มีประโยชน์ต่อผลงานจะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลงานออกมาจากความร่วมมือของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างความพึงพอใจต่อผู้ทำงานและผู้รับบริการ

3. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตามตรวจสอบเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งรวมถึงการใช้ผลประเมินเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพในวงจรการพัฒนาใหม่ต่อเนื่อง ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นเป้าหมาย รวมทั้งมาตรฐานกระบวนการดำเนินงานและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาที่เชื่อว่าจะสามารถส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ในระหว่างดำเนินงานจัดการศึกษาสู่เป้าหมาย สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด จำเป็นต้องมีการพัฒนากลไกในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและด้านคุณภาพผู้เรียน โดยบุคคลภายในสถานศึกษา และภายนอกสถานศึกษา เพื่อให้มั่นใจได้ว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนที่มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้สถานศึกษาต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและกระบวนการบริหารและการจัดการ และนำผลไปเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ นำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ยั่งยืนต่อไป

วิวัฒนาการของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ปี พ.ศ. 2544

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติกำหนดให้การประกันคุณภาพการศึกษาต้องมีระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ดังนั้นในช่วงเวลาที่ยังไม่มีกฎกระทรวงได้มีการออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัยให้สถานศึกษาถือปฏิบัติไปพลางก่อน ปีพ.ศ. 2546

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ซึ่งได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาสถานศึกษาโดยเน้นความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ตามภารกิจ 8 ประการ คือ

1. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามกฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการดำเนินการประเมินตนเอง พัฒนา และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก แนวคิดการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการป้องกัน เพื่อให้การดำเนินการจัดการศึกษาได้ผลผลิต ที่มีคุณภาพ

ปี พ.ศ. 2553

ด้วยเหตุที่มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติบัญญัติให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทุกระดับและต้องเป็นไปตามที่กฎกระทรวงกำหนด ดังนั้น จึงได้มีการยกเลิกกฎกระทรวงที่ออกไปแล้วและให้ใช้กฎกระทรวงที่ปรับปรุงใหม่ คือ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 แทนโดยที่หลอมรวมการประกันคุณภาพภายในของการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอาชีวศึกษา การอุดมศึกษาและการประกันคุณภาพภายนอกไว้ในฉบับเดียวกัน กฎกระทรวงฉบับนี้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบหลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกที่ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ที่มีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการจัดการศึกษา การบริหารสถานศึกษาหรือการประเมินการจัดการศึกษา จำนวนไม่เกิน 9 คน แต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อช่วยในการขับเคลื่อนการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด รวมทั้งสามารถแข่งขันกับนานาชาติและผู้เรียนมีคุณภาพอยู่ในระดับต้น ๆ เมื่อเข้าร่วมแข่งขันในเวทีโลก

หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของการดำเนินการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 8 ประการ ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ

4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5. จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

6. จัดให้มีการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

7. จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

8. จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ปี พ.ศ. 2561

ด้วยแนวทางในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 ไม่สอดคล้องกับหลักการประกันคุณภาพการศึกษาที่แท้จริง จึงส่งผลให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกไม่สัมพันธ์กัน เกิดความซ้ำซ้อนและคลาดเคลื่อน จากการปฏิบัติทำให้ไม่สะท้อนความเป็นจริงและเป็นการสร้างภาระแก่สถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่กำกับดูแล และหน่วยงานภายนอกเกินความจำเป็น สมควรปรับปรุงระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้มีกลไกการปฏิบัติที่เอื้อต่อการดำเนินการตามมาตรฐานการศึกษาของแต่ละระดับ และเกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงได้ยกเลิกกฎหมายว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 และออกกฎหมายใหม่ คือ กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายความว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้น สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัด

สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่ง

รายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีและพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

โดยให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้รับความรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ที่สถานศึกษาส่งให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษา พร้อมกับประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการให้มีการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบซึ่งรวบรวมได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับสถานศึกษาแห่งนั้น เป็นข้อมูลและแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอก

แนวปฏิบัติการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 ได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาปฐมวัยและหรือระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ และให้สถานศึกษากำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานของสถานศึกษาตามบริบท ทั้งนี้ สามารถเพิ่มเติมมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา นอกเหนือจากที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ได้ โดยให้สถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการและรับผิดชอบร่วมกัน

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

3. ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยกำหนดผู้รับผิดชอบและวิธีการที่เหมาะสม

5. ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของสถานศึกษาและนำผลการติดตามไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

6. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ และจัดส่งรายงานดังกล่าวต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นประจำทุกปี

7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพโดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กาญจนา ศรีเมือง (2555: 13) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการพัฒนาเรียนรู้ของผู้เรียน โดยใช้ผู้เรียนเป็นที่ตั้งการประเมินจากผู้เรียนเป็นหลักและการยกมาตรฐานของสถานศึกษาให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพทำให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ณรงค์ ศรีเมือง (2555: 20) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาที่ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ครู ผู้บริหาร และนักเรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานต้นสังกัด ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เรียน และชุมชน

ไพศาล จันทสุรวงศ์ (2555: 9) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกลไกในการดำเนินการของสถานศึกษา เพื่อเป็นหลักประกันว่าสถานศึกษา จะจัดการศึกษาให้ได้ผลผลิตที่มีคุณลักษณะตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด ผู้รับบริการ และสังคมโดยรวมยอมรับว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีประสิทธิภาพเป็นที่เชื่อถือ และตรวจสอบได้

สุพรรณ ประศรี (2555: 38) สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยการประเมินติดตามตรวจสอบคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น ๆ

รัตนิกร แสงงาม (2556: 18) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือกลไกในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน เป็นการดำเนินงานตามภารกิจด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณและการบริหารงานทั่วไป เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องว่าสถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

สำนักทดสอบทางการศึกษา (2561: 83) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินผลและการติดตาม ตรวจสอบ คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภท โดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ ระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่น

ให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล

เปียนันต์ บุญธิมา (2561: 24) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียว่าการดำเนินการของสถานศึกษามีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของผู้เรียนและการดำเนินงานภายในสถานศึกษาที่มีการติดตามตรวจสอบและพัฒนาให้ได้มาตรฐานการศึกษาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การลงมือปฏิบัติโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา มีหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่คอยกำกับ ติดตาม ดูแลทำให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ผู้รับบริการว่าสถานศึกษานั้นได้คุณภาพ และมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้รับการยอมรับ

3.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

มีหน่วยงานการศึกษา นักวิชาการและนักการศึกษา ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาไว้ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 183 - 187) ได้กล่าวถึงความสำคัญการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาว่า เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และสร้างความมั่นใจ (Assure) ได้ว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่กำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและที่สังคมต้องการ

พงศ์พิชญ์ สุพรรณ (2551: 26 - 27) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3 ประการ คือ

1. ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน
2. ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการบริการการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง
3. ทำให้ผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษามุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพ และมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งมีผลให้การศึกษา มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 2) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกระแสหลักของสังคมที่ต้องการเปลี่ยนเป็นสังคม

คุณภาพ (Quality Society) ซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ ของทุกภาคส่วนของสังคมต้องเน้นให้เกิดระบบคุณภาพ หากสังคมคู่แข่งดำเนินงานที่มีคุณภาพดีกว่าแล้วผลผลิตของสังคมก็จะเป็นที่ต้องการ การแข่งขันจึงเกิดขึ้นจากระบบดังกล่าว ซึ่งระบบการศึกษาจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับระบบของสังคม ดังนั้นกระบวนการปรับตัวเพื่อเข้าสู่ระบบคุณภาพ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีนโยบายที่มุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษาในสังกัด ให้สามารถประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ธนศ ดาวรุ่งโรจน์ (2557: 27) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่จะทำหน้าที่ส่งเสริมให้กระบวนการบริหาร และจัดการของสถานศึกษาเป็นระบบและมีประสิทธิภาพโดยมุ่งเน้นให้การบริหารและจัดการมีคุณภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่า ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

จากแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีความสำคัญเนื่องจากการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเป็นการสร้าง ความมั่นใจให้ผู้รับบริการการศึกษา ทั้งยังเป็นการป้องกันการจัดการศึกษาที่ด้อยคุณภาพ และเป็น การสร้างสรรค์การศึกษาให้เป็นกลไกที่มีพลังในการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพสูงขึ้น

3.3 หลักการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่ส่งเสริมและผลักดันให้กระบวนการทำงานของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้มีหน่วยงานการศึกษา และนักวิชาการ กล่าวถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนี้

กาญจนา ศรีเรือง (2555: 22) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีหลักการสำคัญในการทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการบริหารและสามารถตรวจสอบได้

ณรงค์ ศิริเมือง (2555: 23-24) กล่าวว่า หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของสถานศึกษา ผู้บริหารต้องเน้นการมีส่วนร่วมคิดร่วมทำ การกระจายอำนาจทางการศึกษา การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมได้ว่า โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้เรียนจบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: 7) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (Internal Quality Assessment) เป็นระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย ที่กำหนด โดยสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดต้องดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่ง ของกระบวนการบริหาร การศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระบวนการประเมินคุณภาพภายใน เป็นการประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายในกระทำโดยบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่ช่วยในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุ เป้าหมายตามที่กำหนดถือเป็นกระบวนการ ตรวจสอบการทำงานของตนเอง (Self-evaluation) โดยประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน การศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงตนเอง และพร้อมที่จะได้รับการประเมินคุณภาพจากหน่วยงานต้นสังกัด และการประเมินจากภายนอก

สำนักงานทดสอบทางการศึกษา (2554: 8) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไป อย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพมีหลักการสำคัญ คือ การกระจายอำนาจ การเปิดโอกาสให้ มีส่วนร่วมในการทำงาน และการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ ระบบการประกัน คุณภาพภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงานที่สัมพันธ์กัน 3 ส่วน คือ 1) การประเมินคุณภาพภายใน 2) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และ 3) การพัฒนา คุณภาพการศึกษา

ไพศาล จันทสุรวงศ์ (2555: 16) กล่าวว่า หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้กับสถานศึกษา สถานศึกษาต้อง ได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้งชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งจะต้องมีการประสาน สัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังต้องมีการควบคุม คุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและ การประเมินคุณภาพที่ระบบชัดเจนสามารถตรวจสอบได้ เพื่อสร้างความมั่นใจเป็นหลักประกัน ต่อผู้เรียน ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ปิยนันต์ บุญธิมา (2561: 26) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนที่จะพัฒนางานตามความรับผิดชอบของตนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยเป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เกิดจากความร่วมมือ ของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน ติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา และนำผลไปใช้ ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการของสถานศึกษาต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งครู ผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะต้องมีการประสานสัมพันธ์กันอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

3.4 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (Internal Quality Assurance : IQA) สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้สถานศึกษายึดหลักการการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายปฏิรูประบบการประเมินและการประกันคุณภาพการศึกษา ปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกตามแนวคิดหลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม เป็นไปได้ และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาได้ด้วยตนเอง การประเมินคุณภาพภายนอกเป็นการยืนยันระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ผลที่ได้จากการประกันคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกนั้น จะต้องสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้ด้วยรายละเอียดการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามกฎหมายกระทรวง การประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ประกอบด้วย

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
3. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
5. ติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
6. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง
7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

รายละเอียดแต่ละเรื่องสรุปได้ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาประกาศใช้มาตรฐานและเป้าหมายการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาให้ครอบคลุมทุกระดับการศึกษาที่สถานศึกษาจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เป็นไปได้ในการปฏิบัติจริงด้วยการสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับครู บุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ดำเนินการวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา จุดเน้น บริบทความต้องการ ทิศทางการจัดการศึกษา อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา นำมากำหนดเป็นมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาโดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาสามารถกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพิ่มเติมได้ พิจารณากำหนดเป้าหมายความสำเร็จทั้งเชิงปริมาณ หรือเชิงคุณภาพในปีการศึกษาปัจจุบันโดยใช้ข้อมูลสารสนเทศผลการดำเนินงานของปีการศึกษาที่ผ่านมาอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้

เพื่อให้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานำสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สถานศึกษาควรดำเนินการที่เน้นการมีส่วนร่วม โดยเชิญ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครองชุมชน สถานประกอบการ องค์กรที่สนับสนุนสถานศึกษา ตามความเหมาะสมร่วมดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมความพร้อมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เกี่ยวข้องอื่น

1.2 สร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เห็นความสำคัญและความเชื่อมโยงของมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ ในการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างสังคมไทยให้มีความมั่นคง เสมอภาค และเป็นธรรม

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการศึกษา

การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาต้องมีข้อมูลสารสนเทศหลายส่วนประกอบ การพิจารณา เช่น บริบท ความพร้อมและศักยภาพของสถานศึกษา อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ความต้องการของท้องถิ่นและชุมชน นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด จุดหมายของแผนพัฒนาการศึกษาชาติเป็นต้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในสาระและประเด็นสำคัญต่าง ๆ เชื่อมโยงไป สู่มาตรฐานการศึกษาระดับต่าง ๆ แล้วสรุปเป็นเป้าหมายที่สถานศึกษาต้องการ

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

จากภาพเป้าหมายที่สถานศึกษาต้องการ สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาที่ครอบคลุม มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ และมาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งควรสะท้อนถึงเป้าหมายหรือภาพความสำเร็จที่เด่นชัด เป็นรูปธรรม สถานศึกษาที่มีวัตถุประสงค์พิเศษอาจกำหนดมาตรฐานเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นความโดดเด่นเฉพาะทางได้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาไม่จำเป็นต้องมีจำนวนมาก และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสมกับยุคสมัย หรือความต้องการยกระดับให้สูงขึ้นอีก

ขั้นตอนที่ 4 พิจารณาให้ความเห็นชอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาเสนอร่างมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตรวจสอบ ทบทวนเพื่อพิจารณาความครอบคลุม ความเหมาะสมความสอดคล้อง และนำสู่การปฏิบัติสามารถบรรลุเป้าหมายได้จริง แล้วจึงเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ

ขั้นตอนที่ 5 ประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

สถานศึกษาประกาศใช้มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว สถานศึกษาควรเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทราบ ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันขับเคลื่อน และยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ การประชาสัมพันธ์ทำได้หลายช่องทาง เช่น แจกใบที่ประชุม แจกใบเว็บไซต์ของโรงเรียน ติดประกาศ เป็นต้น

2. จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบโดยสะท้อนคุณภาพความสำเร็จอย่างชัดเจนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาและมีการจัดทำอย่างเป็นระบบ สถานศึกษาต้องจัดทำแผน 2 ประเภท ดังนี้

1) แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นแผนระยะกลาง 3 – 5 ปี โดยสถานศึกษาสามารถนำแนวคิดการบริหารเชิงกลยุทธ์มาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของปัจจัยภายในสถานศึกษา วิเคราะห์โอกาส และอุปสรรคของปัจจัยภายนอกสถานศึกษาประเมินสถานภาพของสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กำหนดกรอบกลยุทธ์/กลยุทธ์การพัฒนา กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมรองรับพร้อมประมาณการงบประมาณ ทรัพยากรที่ใช้สนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษา ซึ่งจะประกอบไปด้วย

1.1 สารสำคัญของการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1.1.1 ศึกษามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา สภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสถานศึกษา

1.1.2 กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายที่มุ่งคุณภาพของผู้เรียน

1.1.3 กำหนดวิธีการดำเนินงาน/โครงการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา เครื่องมือที่มาสสนับสนุนโครงการ ผลการดำเนินงานตามโครงการ

1.1.4 กำหนดการใช้งบประมาณ

1.1.5 เสนอแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียน

1.2 ขั้นตอนการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย

1.2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

1.2.2 รวบรวมข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพภายในและสภาพภายนอกสถานศึกษา

1.2.3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพภายในและภายนอกของสถานศึกษา

1.2.4 กำหนดแผนการดำเนินงาน รวมทั้งแผนกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

2) แผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) เป็นการนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาไปสู่การปฏิบัติ ด้วยการวิเคราะห์ทิศทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษา วิเคราะห์ประมาณการงบประมาณรายรับ รายจ่าย จัดลำดับความสำคัญของโครงการ พร้อมทั้งจัดทำรายละเอียดของโครงการ กิจกรรมที่ครอบคลุมมาตรฐานของสถานศึกษาด้านคุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและจัดการกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นโยบายและจุดเน้นของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุตามวิสัยทัศน์ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา และเพื่อแก้ไขปัญหาหรือปรับปรุงจุดอ่อนของสถานศึกษา ทั้งนี้ สถานศึกษาต้องนำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

3. ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

การพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดนั้นสถานศึกษาต้องมีระบบกลไกการบริหารและจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา ไม่เป็นภาระกับครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องมากเกินไป สถานศึกษาต้องดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของแผนงานโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ

เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด บรรลุเป้าหมายระดับใด โดยสามารถใช้แนวคิด ทฤษฎีหรือผลงานวิจัย ที่เน้นความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เช่น การบริหารเชิงระบบ (System Approach) การใช้วงจร การพัฒนาคุณภาพ (PDCA) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) การบริหารแบบมุ่งสัมฤทธิ์ (Total Quality Management) การบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ (Quality System Management) การใช้ห่วงโซ่คุณภาพ (Chain of quality) เป็นต้น หรือสถานศึกษา สามารถสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารและจัดการของตนเองได้ นอกจากนี้ สถานศึกษาควร จัดระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบพัฒนาวิชาการ ระบบพัฒนาครูและบุคลากร ระบบการจัดการ สภาพแวดล้อม ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ระบบการนิเทศภายใน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น ซึ่งเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา คือ วัฒนธรรมคุณภาพ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา หมายถึง การนำแผนพัฒนาคุณภาพ ไปสู่การปฏิบัติโดยจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษา ซึ่งในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ของสถานศึกษา ควรดำเนินการ ดังนี้

- 3.1 แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องหลาย ๆ ฝ่าย
- 3.2 ศึกษาและวิเคราะห์แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
- 3.3 วิเคราะห์และจัดทำรายละเอียดโครงการ/กิจกรรม
- 3.4 การติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปี

4. ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบและกลไก ในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการ กระทำโดย บุคลากรในหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการประเมินเชิงคุณภาพ ที่สะท้อนจุดเด่น และจุดควรพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ผสมผสานกับการประเมิน เชิงปริมาณควบคู่กันไป สถานศึกษาต้องกำหนดหรือมอบหมายผู้รับผิดชอบในการประเมินผลและ ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรในสถานศึกษาตามบทบาทและหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายและระดับสถานศึกษาให้ชัดเจน วิเคราะห์มาตรฐานและเป้าหมายตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาที่ประกาศใช้ กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่หลากหลาย และเหมาะสม ดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง พร้อมทั้งสรุปรายงานผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อนำผล การประเมินคุณภาพภายในไปจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาต่อไป

การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หมายถึง การควบคุม การประเมินผลและตรวจสอบการดำเนินงานของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษา ประกาศและกำหนด เป็นการดำเนินงานโดยสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง เพื่อนำข้อมูล มาใช้ในการวางแผนพัฒนาต่อไป ควรมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

4.1 ขั้นตอนและแนวทางการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ

1.1 การสร้างความตระหนักและความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายในตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบ

1.2 พัฒนาความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพภายในตามมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา

1.3 ทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนรายงานผลการประเมินตนเองและวิธีการ ประเมินคุณภาพแนวใหม่ ได้แก่

1.3.1 การประเมินแบบองค์รวม (Holistic Assessment) มีลักษณะที่สำคัญ ดังนี้

- 1) มุ่งประเมินงานกิจกรรมในภาพรวมมากกว่าจะประเมินองค์ประกอบย่อย ๆ
- 2) การให้คะแนนสิ่งที่ต้องการวัดประเมินแบบกว้าง ๆ โดยรวม 1 ค่า
- 3) ใช้ประเมินผลงานหรือกระบวนการปฏิบัติงานที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อน
- 4) มีความรวดเร็วในการประเมิน
- 5) ผู้ประเมินจำเป็นต้องมีทักษะและความรู้รอบตัว

1.3.2 การตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ (Expert Judgment) การประเมินจากหลักฐาน เชิงประจักษ์ (Evidence Based) โดยผู้เชี่ยวชาญต้องมีทักษะหรือได้รับการอบรม หรือมีประสบการณ์ เกี่ยวกับสิ่งที่ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญอาจใช้ 3 - 5 คน หรือมากกว่านี้ตามความเหมาะสม ขึ้นอยู่ที่ ประเด็น และบริบทที่เกี่ยวข้อง

1.3.3 การประเมินโดยบุคคลระดับเดียวกัน (Peer Review) เป็นกระบวนการตรวจ เปรียบติดตาม ประเมิน โดยคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ ในการปฏิบัติหน้าที่คล้ายกัน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ และให้ข้อสังเกต ข้อเสนอแนะ

1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะต้องประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ

2.1 การวางแผนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เป้าหมายของการประเมิน นำกรอบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษามาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน กำหนดวิธีการประเมิน แต่ละมาตรฐานการเก็บรวบรวมข้อมูล การสรุปและรายงานผลการประเมิน

2.2 การดำเนินการตามแผน ประกอบด้วย การสร้างเครื่องมือที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาและกำหนดเกณฑ์การประเมิน โดยเน้นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่หลากหลาย

2.3 การตรวจสอบผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา สรุปผล การตรวจสอบ การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

2.4 การนำผลการประเมินผลและผลการตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษามาวิเคราะห์ วางแผนการพัฒนา หรือปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ขั้นที่ 3 ขั้นการจัดทำรายงานผลการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

เมื่อสถานศึกษาจัดทำรายงานผลการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเสร็จแล้ว จะนำข้อมูลมาจัดทำรายงานการประเมินผลและพร้อมสรุปแนวทางการพัฒนาของสถานศึกษาต่อไป

5. ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

เป็นการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนา การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ประเด็นที่สถานศึกษาติดตามผล ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ การพัฒนาบุคลากร กระบวนการบริหารและจัดการ การจัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น และการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ว่าดำเนินงานได้บรรลุตามเป้าหมาย ตัวชี้วัดความสำเร็จที่กำหนดหรือไม่ อย่างไรก็ตามสถานศึกษาสามารถติดตามผลระหว่างและเมื่อเสร็จสิ้น การดำเนินงานก็ได้ สถานศึกษาควรกำหนดผู้รับผิดชอบในการติดตามผล กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน ติดตามผล วิเคราะห์และกำหนดกรอบพร้อมทั้งสร้างเครื่องมือติดตามผลจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ และรายงานผลการติดตามอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

การติดตามผลการดำเนินการ หมายถึง การติดตามผลการดำเนินงานของสถานศึกษาตาม แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์

ไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาการดำเนินงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา นำเสนอผลการดำเนินงาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ระยะเวลาการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาจะกำหนดเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 ติดตามผลการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินงานพัฒนาการจัดการศึกษา

ระยะที่ 2 ติดตามผลการดำเนินงาน เมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงานพัฒนาการจัดการศึกษารอบการติดตามผลการดำเนินงาน

กรอบการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อให้ได้คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา ได้แบ่งการติดตามออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กระบวนการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบในการดำเนินงาน ตามบริบทของสถานศึกษา คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

1.1 ด้านปัจจัย ประกอบด้วย

1.1.1 บุคคล เช่น ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เป็นต้น

1.1.2 ทรัพยากร เทคโนโลยี และงบประมาณ เช่น หลักสูตรสถานศึกษา สื่อและเทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

1.2 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย

1.2.1 การบริหารจัดการ เช่น การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น

1.2.2 กระบวนการเรียนรู้ เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนการส่งเสริมวินัยเชิงบวก เป็นต้น

1.2.3 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ได้แก่ กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง และพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

1.3 ด้านผลผลิตหรือผลลัพธ์ ประกอบด้วย

1.3.1 ผู้เรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์

6. จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง

รายงานผลการประเมินตนเอง (Self - Assessment Report : SAR) ตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ดี ต้องสะท้อนคุณภาพของผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา

สถานศึกษาต้องนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง โดยรวบรวมข้อมูลสารสนเทศข้อมูลทั่วไปและผลการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละมาตรฐาน ไปจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองตามรูปแบบรายงานที่สถานศึกษากำหนด อาจเสนอเป็นความเรียง การบรรยายประกอบแผนภูมิ รูปภาพหรือกราฟ ฯลฯ ตามบริบทของสถานศึกษา โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่าย กระชับ ชัดเจน นำเสนอข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสาระสำคัญรายงานผลการประเมินตนเองแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทสรุปสำหรับผู้บริหารและส่วนที่ 2 ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา โดยแต่ละมาตรฐานนำเสนอใน 3 ประเด็น คือ 1) คุณภาพในแต่ละมาตรฐานอยู่ในระดับใด 2) มีหลักฐานในการอ้างอิงผลการประเมินตามประเด็นพิจารณาของแต่ละมาตรฐานอย่างไร 3) สถานศึกษาจะมีกระบวนการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิมได้อย่างไร สถานศึกษาอาจแนบภาคผนวกที่นำเสนอหลักฐานข้อมูลสำคัญหรือเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ ได้ ตามความเหมาะสม นำเสนอรายงานผลการประเมินตนเองต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ และจัดส่งรายงานดังกล่าวต่อหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเป็นประจำทุกปี เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

ทั้งนี้ สถานศึกษาแต่ละแห่งและหน่วยงานต้นสังกัด ต้องนำข้อมูลจากรายงานผลการประเมินตนเองและข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและต่อเนื่องยั่งยืนต่อไป

7. พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยพิจารณาจากรายงานผลการประเมินตนเอง (Self-Assessment Report : SAR) และตามคำแนะนำของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3.5 กรอบแนวคิดการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

การพัฒนามาตรฐานการศึกษา มีแนวคิดที่ต้องเป็นมาตรฐานที่สถานศึกษาปฏิบัติได้จริง ประเมินได้จริง กระชับและจำนวนน้อย แต่สามารถสะท้อนบริบทของสถานศึกษาและคุณภาพการศึกษาได้จริง ข้อมูลที่ได้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับหน่วยงานต้นสังกัด และระดับชาติ ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานการศึกษาจึงเน้นที่คุณภาพผู้เรียน คุณภาพผู้บริหารสถานศึกษา และคุณภาพครูมีความสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ และข้อกำหนดในกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561

มาตรฐานการศึกษาในแต่ละระดับ กำหนดเกณฑ์การตัดสินคุณภาพของมาตรฐานมี 5 ระดับคือ ระดับกำลังพัฒนา ระดับปานกลาง ระดับดี ระดับดีเลิศ และระดับยอดเยี่ยม

รายละเอียดของมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับ ประเด็นพิจารณา และระดับคุณภาพ ซึ่งในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเท่านั้น ดังนี้

มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1) ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1.2) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

รายละเอียดแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร และการคิดคำนวณ

2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นและแก้ปัญหา

3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

6) มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของผู้เรียน

ผลการเรียนรู้ที่เป็นคุณภาพของผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ประกอบด้วย ความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดประเภทต่าง ๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ทักษะพื้นฐานและเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม

1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน

1) มีความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณผู้เรียนมีทักษะในการอ่าน การเขียน การสื่อสารและการคิดคำนวณตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดในแต่ละระดับชั้น

2) มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหา

ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดจำแนก แยกแยะ ใ้คร่ครวญ ไ้ตร่รตรงพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล

3) มีความสามารถในการสร้างนวัตกรรม

ผู้เรียนมีความสามารถในการรวบรวมความรู้ได้ทั้งด้วยตัวเองและการทำงานเป็นทีม เชื่อมโยงองค์ความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อาจเป็นแนวความคิด โครงการ โครงการงาน ชิ้นงาน ผลผลิต

4) มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม

5) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

ผู้เรียนบรรลุและมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษาจากพื้นฐานเดิมในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการต่าง ๆ รวมทั้งมีความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ หรือผลการทดสอบอื่น ๆ

6. มีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่องานอาชีพ

ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะพื้นฐานในการจัดการ เจตคติที่ดีพร้อมที่จะศึกษาต่อในระดับชั้นที่สูงขึ้นในการทำงานหรืองานอาชีพ

1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด

ผู้เรียนมีพฤติกรรมเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม เคารพในกฎกติกา มีค่านิยมและจิตสำนึกตามที่สถานศึกษากำหนดโดยไม่ขัดกับกฎหมายและวัฒนธรรมอันดีของสังคม

2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย

ผู้เรียนมีความภูมิใจในท้องถิ่น เห็นคุณค่าของความเป็นไทย มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีไทย รวมทั้งภูมิปัญญาไทย

3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย

ผู้เรียนยอมรับและอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้าน เพศ วัย เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาวัฒนธรรม ประเพณี

4) สุขภาวะทางร่างกาย และจิตสังคม

ผู้เรียนมีการรักษาสุขภาพกาย สุขภาพจิต อารมณ์และสังคม และแสดงออกอย่างเหมาะสมในแต่ละช่วงวัย สามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เข้าใจผู้อื่น ไม่มีความขัดแย้งกับผู้อื่น

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

2.1 มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย

2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

เป็นการจัดระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจอย่างชัดเจน สามารถดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตาม หลักสูตรสถานศึกษาในทุกกลุ่มเป้าหมาย จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการ พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการเรียนรู้ รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อ ต่อการจัดการเรียนรู้

2.1 มีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน

สถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ไว้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษา ความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ นโยบาย ของรัฐบาลและของต้นสังกัดรวมทั้งทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2.2 มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา

สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบทั้งในส่วน การวางแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา การนำแผนไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง มีการบริหารอัตรากำลัง ทรัพยากรทางการศึกษา และระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระบบการนิเทศภายใน การนำข้อมูล

มาใช้ในการพัฒนาบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนา และร่วมรับผิดชอบต่อผลการจัดการศึกษา

2.3 ดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย

สถานศึกษาบริหารจัดการเกี่ยวกับงานวิชาการ ทั้งด้านการพัฒนาหลักสูตร กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน เชื่อมโยงวิถีชีวิตจริง และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงการจัดการเรียนการสอนของกลุ่มที่เรียนแบบควรรวมหรือกลุ่มที่เรียนร่วมด้วย

2.4 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ

สถานศึกษาส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาครู บุคลากร ให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ และจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มาใช้ในการพัฒนางานและการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.5 จัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนและสภาพแวดล้อมทางสังคม ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และมีความปลอดภัย

2.6 จัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้

สถานศึกษาจัดระบบการจัดหา การพัฒนาและการบริการ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.1 จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2 ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

3.3 มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก

3.4 ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และนำผลมาพัฒนาผู้เรียน

3.5 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงมีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก สร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำผลที่ได้มาให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

3.1) จัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริง มีแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปจัดกิจกรรมได้จริง มีรูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นและต้องการความช่วยเหลือพิเศษ ผู้เรียนได้รับการฝึกทักษะ กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น สรุปลองค์ความรู้นำเสนอผลงานและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้

3.2) ใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีการใช้สื่อ เทคโนโลยีสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยสร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากสื่อที่หลากหลาย

3.3) มีการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวกครูผู้สอนมีการบริหารจัดการชั้นเรียน โดยเน้นการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ให้เด็กรักครู ครูรักเด็ก และเด็กรักเด็ก เด็กรักที่จะเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ร่วมกันอย่างมีความสุข

3.4) ตรวจสอบและประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบและนำผลมาพัฒนาผู้เรียน มีการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อนำไปใช้พัฒนาการเรียนรู้อีก

3.5) มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อมูลสะท้อนกลับเพื่อพัฒนาและปรับปรุงการจัดการเรียนรู้

ครูและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ รวมทั้งให้ข้อมูลป้อนกลับเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย พ.ศ. 2561 มีจำนวน 3 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

รายละเอียดแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก

- 1.1 มีพัฒนาการด้านร่างกาย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี และดูแลความปลอดภัยของตนเองได้
- 1.2 มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุม และแสดงออกทางอารมณ์ได้
- 1.3 มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม
- 1.4 มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และแสวงหาความรู้ได้

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 1 คุณภาพของเด็ก

ผลพัฒนาการเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

1.1 มีพัฒนาการด้านร่างกาย แข็งแรง มีสุขนิสัยที่ดี และดูแลความปลอดภัยของตนเองได้

เด็กมีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน เคลื่อนไหวร่างกายคล่องแคล่ว ทรงตัวได้ดี ใช้มือและตาประสานสัมพันธ์ได้ดี ดูแลรักษาสุขภาพอนามัยส่วนตนและปฏิบัติจนเป็นนิสัย ปฏิบัติตนตามข้อตกลงเกี่ยวกับความปลอดภัย หลีกเลี่ยงสภาวะที่เสี่ยงต่อโรค สิ่งเสพติด และระวังภัยจากบุคคล สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ที่เสี่ยงอันตราย

1.2 มีพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ ควบคุมและแสดงออกทางอารมณ์ได้

เด็กร่าเริงแจ่มใส แสดงอารมณ์ความรู้สึกได้เหมาะสมรู้จักยับยั้งชั่งใจ อดทนในการรอคอย ยอมรับและพอใจในความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น มีจิตสำนึกและค่านิยมที่ดีมีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดงออก ช่วยเหลือแบ่งปัน เคารพสิทธิ ภูมุนาที่รับผิดชอบอดทนอดกลั้น ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรมตามที่สถานศึกษากำหนดชื่นชมและมีความสุขกับศิลปะ ดนตรีและการเคลื่อนไหว

1.3 มีพัฒนาการด้านสังคม ช่วยเหลือตนเอง และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

เด็กช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันมีวินัยในตนเอง ประหยัดและพอเพียง มีส่วนร่วมดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในและนอกห้องเรียน มีมารยาทตามวัฒนธรรมไทย เช่น การไหว้ การยืมทักทายและมีสัมมาคารวะกับผู้ใหญ่ เป็นต้น ยอมรับหรือเคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น ความคิด พฤติกรรม พื้นฐานครอบครัวเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม เป็นต้น เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ แก้ไขข้อขัดแย้งโดยปราศจากการใช้ความรุนแรง

1.4 มีพัฒนาการด้านสติปัญญา สื่อสารได้ มีทักษะการคิดพื้นฐาน และแสวงหาความรู้ได้

เด็กสนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ ตั้งคำถามในสิ่งที่ตนเองสนใจหรือสงสัย และพยายามค้นหาคำตอบ อ่านนิทานและเล่าเรื่องที่ตนเองอ่านได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดรวบยอด การคิดเชิงเหตุผลทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ การคิดแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ ได้ สร้างสรรค์ผลงานตามความคิดและจินตนาการ เช่น งานศิลปะ การเคลื่อนไหว ทำทางการเล่นอิสระ เป็นต้น และใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น แวนชยาย แม่เหล็ก กล้องดิจิทัล เป็นต้น เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ได้

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

2.1 มีหลักสูตรครอบคลุมพัฒนาการทั้ง ๔ ด้าน สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

2.2 จัดครูให้เพียงพอกับชั้นเรียน

2.3 ส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์

2.4 จัดสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้ อย่างปลอดภัยและเพียงพอ

2.5 ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์

2.6 มีระบบบริหารคุณภาพที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

สถานศึกษาดำเนินการบริหารและจัดการสถานศึกษาที่ครอบคลุมด้านวิชาการ ด้านครูและบุคลากร ด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้และด้านระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกำกับติดตาม การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2.1 มีหลักสูตรครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

สถานศึกษามีหลักสูตรสถานศึกษาที่ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยสถานศึกษาออกแบบการจัดประสบการณ์ที่เตรียมความพร้อมและไม่เร่งรัดวิชาการ เน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติ ตอบสนองความต้องการและความแตกต่างของเด็กปกติและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบครัว ชุมชนและท้องถิ่น

2.2 จัดครูให้เพียงพอกับชั้นเรียน

สถานศึกษาจัดครูให้เหมาะสมกับภารกิจการเรียนการสอนหรือจัดครูที่จบการศึกษาปฐมวัยหรือผ่านการอบรมการศึกษาปฐมวัยอย่างพอเพียงกับชั้นเรียน

2.3 ส่งเสริมให้ครูมีความเชี่ยวชาญด้านการจัดประสบการณ์

พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์และออกแบบหลักสูตรสถานศึกษา มีทักษะในการจัดประสบการณ์และการประเมินพัฒนาการเด็ก ใช้ประสบการณ์สำคัญในการออกแบบการจัดกิจกรรม มีการสังเกตและประเมินพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก และครอบครัว

2.4 จัดสภาพแวดล้อมและสื่อเพื่อการเรียนรู้ อย่างปลอดภัยและเพียงพอ

สถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียนที่คำนึงถึงความปลอดภัย ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้เป็นรายบุคคลและกลุ่ม เล่นแบบร่วมมือร่วมใจ มีมุมประสบการณ์หลากหลาย มีสื่อการเรียนรู้ เช่น ของเล่น หนังสือนิทาน สื่อจากธรรมชาติ สื่อสำหรับเด็กมุด ลอดปีนป่าย สื่อเทคโนโลยี สื่อเพื่อการสืบเสาะหาความรู้

2.5 ให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์ สำหรับครู

สถานศึกษาอำนวยความสะดวก และให้บริการสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศวัสดุ และอุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการจัดประสบการณ์และพัฒนาครู

2.6 มีระบบบริหารคุณภาพที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วม

สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาปฐมวัย และอัตลักษณ์ที่สถานศึกษากำหนด จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนดและดำเนินการตามแผน มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินงาน และจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองประจำปี นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา โดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้หน่วยงานต้นสังกัด

มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

- 3.1 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ
- 3.2 สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติอย่างมีความสุข
- 3.3 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย
- 3.4 ประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริงและนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก

คำอธิบาย

มาตรฐานที่ 3 การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ

ครูจัดประสบการณ์ให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ รู้จักเด็กเป็นรายบุคคลและสร้างโอกาสให้เด็กทุกคนได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย มีการติดตามและประเมินผลพัฒนาการเด็กอย่างเป็นระบบ

3.1 จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มศักยภาพ

ครูวิเคราะห์ข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคล จัดทำแผนการจัดประสบการณ์ จากการวิเคราะห์มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมีกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กครบทุกด้านทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญาไม่มุ่งเน้นการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

3.2 สร้างโอกาสให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เล่นและปฏิบัติอย่างมีความสุข

ครูจัดประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมให้เด็กมีโอกาเลือกทำกิจกรรมอย่างอิสระตามความต้องการ ความสนใจความสามารถ ตอบสนองต่อวิธีการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล หลากหลายรูปแบบจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เด็กได้เลือกเล่นเรียนรู้ ลงมือ กระทำและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3.3 จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ใช้สื่อ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัย

ครูจัดห้องเรียนให้สะอาดอากาศถ่ายเท ปลอดภัย มีพื้นที่แสดงผลงานเด็กพื้นที่สำหรับมุมประสบการณ์และการจัดกิจกรรม เด็กมีส่วนร่วมในการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เช่น ป้ายนิเทศ

การดูแลต้นไม้ เป็นต้น ครูใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับช่วงอายุและวิธีการเรียนรู้ของเด็ก เช่น กล้องดิจิทัล คอมพิวเตอร์สำหรับการเรียนรู้กลุ่มย่อย สื่อของเล่นที่กระตุ้นให้คิดและหาคำตอบ เป็นต้น

3.4 ประเมินพัฒนาการเด็กตามสภาพจริง และนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปปรับปรุงการจัดประสบการณ์และพัฒนาเด็ก

ครูประเมินพัฒนาการเด็กจากกิจกรรมและกิจกรรมประจำวันด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ไม่ใช่แบบทดสอบวิเคราะห์ผลการประเมินพัฒนาการเด็กโดยผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและนำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพเด็กและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพ

โดยสรุป มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษานั้น จะเป็นกรอบในการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ ระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และสาธารณชนว่าสถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

4. บริบทของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

4.1 ประวัติของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม เดิมชื่อโรงเรียนศึกษาพิเศษนครปฐม สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศจัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ.2538 และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ในปี พ.ศ. 2547 ตั้งอยู่ที่ 69 หมู่ 4 ซอยสุวรรณ ตำบลวัดแค อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยนายถาวร อมรประกาศ ได้มอบที่ดินจำนวน 36 ไร่ 2 งาน ให้แก่มูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชินูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 9 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2531 และทางมูลนิธิอนุเคราะห์คนหูหนวกในพระบรมราชินูปถัมภ์ได้มอบที่ดินดังกล่าว ให้กับกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อก่อตั้งโรงเรียนตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาค โดยให้การศึกษาและบริการแก่นักเรียนพิการที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (หูหนวก - หูตึง) บกพร่องทางสติปัญญาและนักเรียนพิการซ้อน ประเภทอยู่ประจำ

ปี พ.ศ. 2539 โรงเรียนได้เปิดรับนักเรียนเป็นปีแรก ในระยะแรกการก่อสร้างยังอยู่ในช่วงดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จ จึงต้องนำนักเรียนไปฝากเรียนที่โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์พนมทวนเป็นเวลา 2 เดือนและได้ย้ายมาเรียนที่โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ในเดือนกรกฎาคม 2539 เป็นต้นมาทางโรงเรียนได้รับนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปีควบคู่กับการพัฒนาการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ปัจจุบันเปิดสอนนักเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม รับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (หูหนวก-หูตึง) และเด็กพิการซ้ำซ้อน (หูหนวก-ตาบอด) โดยกำหนดพื้นที่บริการนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ใน จังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี และกรุงเทพฯ บางส่วนได้แก่ เขตบางแค บางขุนเทียน หนองแขม ทวีวัฒนา ภาษีเจริญ

ปี พ.ศ. 2542 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกรับรางวัลพระราชทาน ระดับประถมศึกษา (ขนาดกลาง) ประจำปีการศึกษา 2542

ปี พ.ศ. 2542 รางวัลโรงเรียนสีขาว จากกระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2544 โรงเรียนปฏิรูปการศึกษาดีเด่น จากกรมสามัญศึกษา

ปี พ.ศ. 2544 รางวัลห้องสมุดดีเด่น จากกรมสามัญศึกษา

ปี พ.ศ. 2545 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกรับรางวัลพระราชทาน ระดับก่อนประถมศึกษา (ขนาดเล็ก) ประจำปีการศึกษา 2545

ปี พ.ศ. 2546 โรงเรียนปลอดภัยเสพติด จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ปี พ.ศ. 2547 รางวัลยอดเยี่ยม การประเมินระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับเขตพื้นที่ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2

ปี พ.ศ. 2549 โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพระดับทอง

ปี พ.ศ. 2550 โรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ปี พ.ศ. 2550 โรงเรียนแบบอย่างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงและคุณธรรมนำความรู้สู่การปฏิบัติด้วยโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ จากสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ปี พ.ศ. 2550 รางวัลถ้วยพระราชทานชนะเลิศคะแนนสูงสุด ประกวดการเล่าเรื่องด้วยภาษามือสำหรับเยาวชนผู้พิการทางการได้ยิน จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ปี พ.ศ. 2551 ได้รับคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ

ปี พ.ศ. 2551 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนปฏิรูปเศรษฐกิจพอเพียง จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2

ปี พ.ศ. 2551 โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศ คะแนนรวมสูงสุด ได้รับรางวัลถ้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในโครงการประกวดการประกวดเล่าเรื่องด้วยภาษามือสำหรับเยาวชนผู้พิการทางการได้ยิน ครั้งที่ 7

ปี พ.ศ. 2552 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกรับรางวัลพระราชทาน ระดับมัธยมศึกษาศึกษา (ขนาดเล็ก) ประจำปีการศึกษา 2552

ปี พ.ศ. 2553 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประจำปี 2552 “สถานศึกษาพอเพียง 2552” ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553

ปี พ.ศ. 2553 โรงเรียนได้รับการคัดเลือกให้เป็นโรงเรียนวิถีพุทธชั้นนำจากพระธรรมโกศาจารย์ของมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ด้านการเรียนการสอน วันที่ 16 กันยายน พ.ศ. 2553

ปี พ.ศ. 2562 โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมได้เปิดรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับชั้นอนุบาล โดยจัดการเรียนการสอนมุ่งเน้นพัฒนาทักษะในชีวิตประจำวัน

ปี พ.ศ. 2562 ผ่านการประเมินโรงเรียน อย. น้อย ระดับดีเยี่ยม

ปี พ.ศ. 2563 โรงเรียนได้รับการรับรองคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว

ปี พ.ศ. 2564 โรงเรียนได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นสถานศึกษานำร่องโครงการอารยเกษตร สืบสาน รักษา ต่อยอด ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงด้วย "โคก หนอง นา แห่งน้ำใจและความหวัง" ระยะที่ 1 และ ระยะที่ 1 (เพิ่มเติม) 15 กันยายน พ.ศ. 2564

ปี พ.ศ. 2564 โรงเรียนได้รับการรับรองคุณภาพโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ระดับ 3 ดาว

ปี พ.ศ. 2564 โรงเรียนได้รับรางวัลสถานศึกษาปลอดภัย เกียรติบัตร ดีเด่น ปีที่ 1

โรงเรียนได้ดำเนินการจัดการศึกษาโดยยึดหลักพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามนโยบายและยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

โดยปัจจุบันมีนักเรียนในปีการศึกษา 2565 มีนักเรียนจำนวนทั้งหมด 199 คน จำนวนบุคลากรทั้งหมด 79 คน โดยแยกเป็น ผู้บริหารจำนวน 4 คน ข้าราชการครู 28 คน พนักงานราชการ 17 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน ลูกจ้างชั่วคราว 27 คน อธิการ 1 คน ผู้อำนวยการสถานศึกษาคนปัจจุบันคือ นางสาวสุใจ ไชยมาตย์

4.2 ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อโรงเรียน โสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

ที่ตั้ง 69 หมู่ที่ 4 ตำบลวัดแค อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม หมายเลขโทรศัพท์ 034-332309 หมายเลขโทรสาร 034-227670 E-mail: ss.np@hotmail.com

website http://school.obec.go.th/deaf_np , <https://ssnp.thai.ac>

Facebook www.facebook.com/ssnpschool

เปิดสอนระดับชั้น	อนุบาลถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	รวม	28	ห้องเรียน
แผนการจัดชั้นเรียน	- ห้องเรียนสติปัญญา	รวม	5	ห้องเรียน
	- อนุบาล 1 / อ.2 / อ.3	รวม	2	ห้องเรียน
	- ประถมศึกษา ป.1/ ป.2/ ป.3/ ป.4/ ป.5/ ป.6	รวม	9	ห้องเรียน

- มัธยมศึกษาตอนต้น ม.1/ ม.2/ ม.3	รวม 5	ห้องเรียน
- มัธยมศึกษาตอนปลาย ม.4/ ม.5/ ม.6	รวม 7	ห้องเรียน

เนื้อที่ 36 ไร่ 2 งาน

บริเวณโดยรอบ

ด้านหน้า (ทิศเหนือ)	ที่ดินเอกชน (หมู่บ้านจัดสรร)
ด้านหลัง (ทิศใต้)	ที่ดินเอกชน
ด้านทิศตะวันออก	ติดกับสำนักงานเกษตรอำเภอนครชัยศรี
ด้านทิศตะวันตก	ที่ดินเอกชน

เขตพื้นที่การศึกษาที่ประสานงานด้านวิชาการ ได้แก่ สพป. นครปฐม เขต 2 , สพม. นครปฐม
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิสัยทัศน์ สถานศึกษาตามรอยศาสตร์ของพระราชามุ่งมั่นสร้างศักยภาพผู้เรียน และบริการสาธารณะ
ที่เป็นเลิศ

ปรัชญา วิชาการดี มีพลานามัย ใฝ่คุณธรรม นำอาชีพก้าวหน้า พึ่งพาตนเอง

อัตลักษณ์ สร้างสรรค์สัมมาชีพตามรอยศาสตร์พระราชา

เอกลักษณ์ สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้

ตราสัญลักษณ์และความหมาย

มือ	หมายถึง	การใช้มือเป็นสื่อในการสื่อสาร
รัศมี	หมายถึง	ความเจริญรุ่งเรือง และแสงสว่างแห่งปัญญา
องค์พระ	หมายถึง	สัญลักษณ์ของจังหวัดนครปฐม
ใบโพธิ์	หมายถึง	การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้นักเรียน

อักษรย่อ สศ.นฐ

สีประจำโรงเรียน เขียว – ขาว

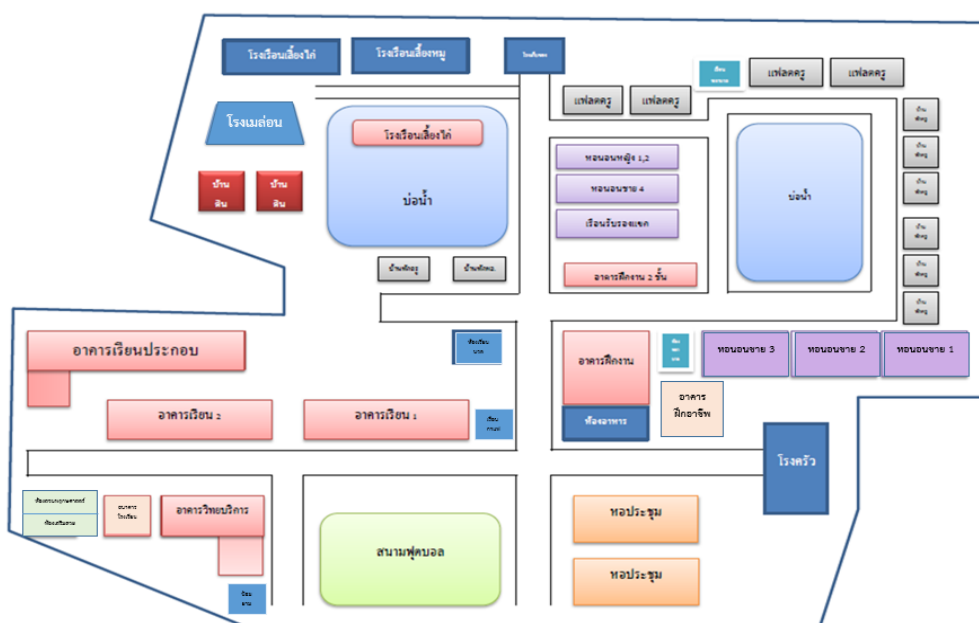
ต้นไม้ประจำสถานศึกษา ต้นราชพฤกษ์

แผนที่โรงเรียน

ภาพที่ 3 แผนที่โรงเรียน

แผนผังโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 4 แผนผังโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

แผนภูมิโครงสร้างการบริหารโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

ภาพที่ 5 แผนภูมิโครงสร้างการบริหารโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม

ข้อมูลผู้บริหาร

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน

นางสาวสุขใจ ไชยมาตย์ วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) สาขาบริหารการศึกษา โทรศัพท์ 086-533-2234 e-mail: Sukjaichaiyammat@gmail.com ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ตั้งแต่วันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2562 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 2 ปี

2. รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3 คน

1) นางสุนทรี ปู่เถา วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา โทรศัพท์ 097-2614653 e-mail: suntaree2523@gmail.com

รับผิดชอบ กลุ่มบริหารงานบุคคลและกลุ่มบริหารงานงบประมาณ

2) นางสาววลี จันทร์แจ้ง วุฒิการศึกษาสูงสุด ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา โทรศัพท์ 089-9755481 e-mail: wanlee_wan@gmail.com

รับผิดชอบ กลุ่มบริหารงานทั่วไปและกลุ่มบริหารงานกิจกรรมนักเรียน

3) นางสาวกัญญาณัฐ จันทร์เสน วุฒิการศึกษาสูงสุด การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา โทรศัพท์ 093-3693966 e-mail: Kanyanatjantarasan@hotmail.com

รับผิดชอบ กลุ่มบริหารงานวิชาการ

ตารางที่ 3 ข้อมูลนักเรียนจำแนกตามระดับชั้นเรียน จำนวนห้องเรียน เพศ และจำนวนนักเรียนทั้งหมด

ระดับชั้นเรียน	จำนวนห้อง	เพศ		รวม
		ชาย	หญิง	
ห้องเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	4	8	5	13
รวม	4	8	5	13
ห้องเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน				
อนุบาล 1	0	0	0	0
อนุบาล 2	1	1	3	4
อนุบาล 3	1	3	2	5
รวม	2	4	5	9
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	1	6	7
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	4	5	9
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	4	3	7
ประถมศึกษาปีที่ 4	3	17	8	25
ประถมศึกษาปีที่ 5	2	12	2	14
ประถมศึกษาปีที่ 6	2	13	0	13
รวม	10	51	24	75
มัธยมศึกษาปีที่ 1	2	7	5	12
มัธยมศึกษาปีที่ 2	1	5	4	9
มัธยมศึกษาปีที่ 3	2	10	3	13
มัธยมศึกษาปีที่ 4	3	16	9	25
มัธยมศึกษาปีที่ 5	2	7	10	17
มัธยมศึกษาปีที่ 6	3	14	12	26
รวม	13	59	43	102
รวมทั้งหมด	29	122	77	199

จากตารางที่ 3 สรุปได้ข้อมูลดังนี้

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมมีความบกพร่องทั้งหมด 2 ประเภท ได้แก่ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยแบ่งห้องเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาออกเป็น 4 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 13 คน และแบ่งห้องเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินออกเป็นช่วงชั้น ดังนี้ 1) ช่วงชั้นอนุบาล 2 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 9 คน 2) ช่วงชั้นประถมศึกษา 10 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 75 คน และ 3) ช่วงชั้นมัธยมศึกษา 13 ห้อง มีนักเรียนทั้งหมด จำนวน 102 คน รวมจำนวนนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม มีจำนวน 199 คน

4.4 การบริหารจัดการโรงเรียน

วิสัยทัศน์

สถานศึกษาตามรอยศาสตร์ของพระราชา มุ่งมั่นสร้างศักยภาพผู้เรียน และบริการสาธารณะที่เป็นเลิศ

สถานศึกษาตามรอยศาสตร์ของพระราชา หมายถึง โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมยึดหลักการทำงานของในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้าน เศรษฐกิจพอเพียง พออยู่พอกิน การพึ่งพาตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน และทำงานอย่างมีความสุข มาใช้ในการพัฒนาการศึกษา

มุ่งมั่นสร้างศักยภาพผู้เรียน หมายถึง ส่งเสริมผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

บริการสาธารณะที่เป็นเลิศ หมายถึง โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม เป็นแหล่งให้บริการด้านการศึกษา เป็นแหล่งศึกษาดูงานให้บริการ คำแนะนำ และปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษ ให้บริการสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ แก่ผู้ปกครองและชุมชน

พันธกิจ

พันธกิจที่ 1 เสริมสร้างอัตลักษณ์และคุณภาพผู้เรียน

พันธกิจที่ 2 เพิ่มศักยภาพครูและบุคลากรเชิงสมรรถนะ

พันธกิจที่ 3 สร้างนวัตกรรมองค์กร

พันธกิจที่ 4 จัดบริการสาธารณะ

พันธกิจที่ 5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

เป้าประสงค์ที่ 1 เพื่อให้เด็กเรียนมีอัตลักษณ์และคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา

เป้าประสงค์ที่ 2 เพื่อให้ครูและบุคลากรมีสมรรถนะตามมาตรฐานตำแหน่งที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์องค์กร

เป้าประสงค์ที่ 3 เพื่อให้สถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมด้านโสตศึกษา

เป้าประสงค์ที่ 4 เพื่อให้การบริการสาธารณะด้านองค์ความรู้วัฒนธรรมโสตศึกษาด้วยศาสตร์ของพระราชา

เป้าประสงค์ที่ 5 เพื่อให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

เอกลักษณ์ของผู้เรียน

สร้างสรรค์สัมมาชีพตามรอยศาสตร์พระราชา

สร้างสรรค์สัมมาชีพ หมายถึง นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมทุกคนมีความรู้ทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพที่สุจริต

ตามศาสตร์พระราชา หมายถึง นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมยึดหลักการทำงานของ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ด้าน เศรษฐกิจพอเพียง พออยู่พอกิน การพึ่งพาตนเอง ความซื่อสัตย์สุจริตจริงใจต่อกัน และทำงานอย่างมีความสุข

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา

สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้

สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนและเอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4.5 ข้อมูลสภาพชุมชนโดยรวม

1) สภาพชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นชุมชน บริเวณใกล้เคียงโดยรอบโรงเรียน ได้แก่ บริเวณใกล้โรงเรียนด้านหน้าเป็นหมู่บ้านจัดสรร ด้านหลังเป็นพื้นที่เอกชน ที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นบ้านพักส่วนตัว อาชีพหลักของชุมชน คือ การทำเกษตรและพนักงานโรงงานอุตสาหกรรมนอกเหนือจากนี้คือ ประกอบกิจการค้าขาย รับราชการและรับจ้างทั่วไป ชาวบ้านส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ ประเพณีศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ชาวบ้านในชุมชนส่วนมากเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ส่งผลให้ได้รับประเพณี วัฒนธรรมมากจากประเทศจีน เช่น วันตรุษจีน วันสารทจีน กินเจ เป็นต้น

2) ผู้ปกครองส่วนมากสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรมและอาชีพรับจ้างทั่วไป ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี 100,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

3) โอกาสและข้อจำกัดของโรงเรียน

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐมตั้งอยู่ใกล้แหล่งเรียนรู้ชุมชน เช่น วัด แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และโรงงานอุตสาหกรรม โดยได้รับการสนับสนุนด้านต่าง ๆ จากชุมชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ละมุล รอดขวัญ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคใต้ตอนบน ผลการวิจัยพบว่าสถานศึกษากำหนดมาตรฐานและ ตัวชี้วัด จัดทำแผนกลยุทธ์และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และไม่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปี โครงการและกิจกรรมไม่ชัดเจน ครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่เห็นความสำคัญของข้อมูลสารสนเทศ การจัดระบบข้อมูล การนำสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไม่ต่อเนื่องและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนายังไม่ครอบคลุมคุณภาพ เครื่องมือการประเมินคุณภาพไม่ชัดเจน ขาดการระดมความคิด การหาแนวทางพัฒนาและการวางแผนการดำเนินงานประกันคุณภาพ และจากการระดมความคิดร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข และ 5) การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์

สมชัย จรรย์ไพบูลย์ (2555) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้านบริบทอยู่ในระดับมาก ยกเว้นการมีส่วนร่วมและการรับทราบหน้าที่ของตนเองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยส่วนใหญ่ อยู่ระดับปานกลาง ยกเว้นการนิเทศ ติดตามจากหน่วยงานต้นสังกัด อยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ด้านผลผลิต อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลกระทบ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นการเข้ามาศึกษาดูงาน หรือเป็นการยอมรับของสถานศึกษาอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง องค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 2) หลักการของรูปแบบ 3) ระบบงานและกลไกของรูปแบบ 4) วิธีดำเนินการของรูปแบบและ 5) การประเมินของรูปแบบ

ประหยัด สุขสำราญ (2556) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่พบ คือครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดการเอาใจใส่ไม่กล้าแสดงออก การวางแผนไม่ต่อเนื่อง และขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตน ด้านการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขาดกระบวนการคิดที่ดีไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและขาดการมีส่วนร่วม ด้านนโยบายแนวคิดการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย

ธวัชชัย ศุภดิษฐ์ (2557) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ในการประกันคุณภาพการศึกษาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า บุคลากรทุกคนในคณะควร มีส่วนร่วมในการร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางการดำเนินงาน และแผนกลยุทธ์ หากมีการกำหนด รูปแบบการวางแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติ ราชการโดยให้สมาชิกในคณะทุกคนมีส่วนร่วม มีการสร้าง ค่านิยมร่วมในการระดมสมองและแลกเปลี่ยนความเห็น รวมทั้งให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และโครงการต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีจะช่วยให้การดำเนินงานด้านแผนมีความสำเร็จมากขึ้น ผู้รับผิดชอบระดับสถาบันได้ให้ข้อเสนอแนะว่าผู้บริหารสถาบันควรชี้แจงให้ประชาคมรับทราบถึง การกำหนดปรัชญา ปณิธานของสถาบันอย่างต่อเนื่อง

สมคิด หาแก้ว (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และปัจจัยสนับสนุนการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต้นแบบในภาพรวมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด และปัจจัย สนับสนุน การบริหาร การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด รูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แนวคิดการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 2) หลักการของรูปแบบการบริหาร การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษา และ 4) วิธีดำเนินการ (PDCA) การบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาใน 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหาร ทั่วไปรูปแบบการบริหารการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ในด้านความเป็นไปได้และ ความเป็นประโยชน์ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

จกกลณี พึ่งตระกูล (2559: 110 - 114) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วม ในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ระดับการบริหาร แบบมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน มีความคิดเห็นว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 2) กลุ่มผู้เรียนการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานมีความคิดเห็นว่าการบริหาร แบบมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาทั้ง 8 ด้าน อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ ในส่วนของแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของ ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประกอบด้วย 3 แนวทาง คือ 1) ส่งเสริมให้กลุ่มทำงานเข้าสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ 2) ส่งเสริมให้กลุ่มการทำงานเข้าสู่การจัดความรู้ และ 3) สร้างการทำงานเป็นทีม

นุชา สระสม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมใน“การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมใน“การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติผู้ที่มีบารมี หรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการดำเนินการตามความเชื่อ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน 5) การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลแบบกัลยาณมิตรโดยมีผลสำเร็จของการมีส่วนร่วมใน“การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียน วัด สังกัด กรุงเทพมหานคร คือ 1) การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ ทรงช้างเอราวัณ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน คือ โรงเรียนจัดการศึกษาได้มาตรฐานผ่าน เกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้านนี้ด้านนักเรียน ด้านการจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และด้านอัตลักษณ์ของสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมใน“การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ ทรงช้างเอราวัณ เป็นไปตามความคาดหวัง ของชุมชน

ธรรมสิทธิ์ เพชรศรีงาม (2560: 50-51) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า กลยุทธ์ที่สร้างขึ้นประกอบด้วย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กลยุทธ์ เป้าประสงค์ ยุทธวิธี และแนวปฏิบัติตามยุทธวิธี ซึ่งมีทั้งหมด 5 กลยุทธ์ คือ 1) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของบุคลากรด้านการริเริ่มงานประกันคุณภาพภายใน 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของบุคลากรด้านการวางแผน 3) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของบุคลากรด้านการดำเนินการ 4) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของบุคลากรด้านการประเมินผล และ 5) กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของบุคลากรด้านการรับผลที่เกิดจากงานประกันคุณภาพภายใน โดยกลยุทธ์นี้จะดำเนินการในทุกองค์ประกอบของการประกันคุณภาพภายใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) 2) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) และ 3) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)

นิสรพร แซ่มชุงาม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย ส่วนอีก 3 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงตามค่ามัชฌิม

เลขคณิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงและการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 2) คุณภาพชีวิตการทำงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน โดยเรียงตามค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อยดังนี้ สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและมีสุขภาพดี การเกี่ยวข้องทางสังคม จังหวะของชีวิต โดยมีส่วนร่วม ธรรมนูญในองค์กรการทำงาน 3) การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียนเทศบาลกลุ่มการศึกษาท้องถิ่นที่ 4 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ดวงเดือน วินิจฉัย (2561: 145 – 152) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความเห็นว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมมีการดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนโรงเรียนบ้านเกาะไม้แหลม 2) การตัดสินใจคณะกรรมการบริหารงานสถานศึกษาร่วมตัดสินใจให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติงานประจำปีของโรงเรียน 3) การปฏิบัติงานคณะกรรมการบริหารงานสถานศึกษาร่วมกับผู้สนับสนุนการบริหารงานสถานศึกษา 4) การประเมินผลคณะกรรมการบริหารงานสถานศึกษาได้ร่วมกันประเมินผลการปฏิบัติ 5) การรับผลประโยชน์คณะกรรมการบริหารงานสถานศึกษาได้ประชุมสัมมนาร่วมกัน

มินา ละเต๊ะ (2563: 58 - 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษาในสมาคมโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่ผู้บริหารมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่วนด้านที่ผู้บริหารมีส่วนร่วมน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลง

ศฤงคาร ใจปันหา (2563: 255-263) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการกระจายอำนาจ และด้านการบริหารเชิงกล สำหรับแนวทางของการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำ ประกอบด้วย แนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ด้านการมีส่วนร่วมในการบริหาร ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการกระจายอำนาจในการบริหารและปัจจัยความสำเร็จ โดยรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการมีงานทำสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นรูปแบบที่มีการบูรณาการองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม 5 องค์ประกอบ ได้แก่

1) บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์แบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการส่งเสริมทักษะอาชีพ และการมีงานทำ 4) การทำงานเป็นทีม 5) ผลลัพธ์ซึ่งประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ ของรูปแบบโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

มยุรี วรวรรณ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัดหนองแขม ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษาของ โรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา มีดังนี้ 1) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมบริหารตามโครงสร้างและบริบทโรงเรียน 2) ควรมี การระดมความคิดในการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) ส่งเสริมการจัดกิจกรรม โครงการตาม แผนพัฒนาการศึกษา 4) ควรแต่งตั้งผู้เกี่ยวข้องประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพภายในสถานศึกษา 5) ควรมีการแต่งตั้งผู้เกี่ยวข้องติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 6) ควรมี การแต่งตั้งกรรมการเพื่อทำการรายงานผลการประเมินตนเองตามสถานศึกษากำหนด

ราม เรือนทองดี (2564: 90 - 96) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม ที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในเกณฑ์ระดับมาก โดยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านการดำเนินการ รองลงมาด้านการตัดสินใจ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล และด้าน การรับผลประโยชน์ตามลำดับ

กิตติ์ดนัย แจ่มแสงทอง (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก แนวทางการบริหารการประกัน คุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 7 ด้าน ตัวบ่งชี้ย่อย 63 ตัวบ่งชี้ 2) ผลการพัฒนารูปแบบฯ พบว่า มืองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือ 1) การประกันคุณภาพภายใน 2) รูปแบบการบริหาร มี 5 ขั้นตอน ใช้ชื่อ “E - PDCA” 3) ผลการวัดความรู้ผู้เข้ารับการอบรมการใช้รูปแบบฯ ก่อนและหลังการอบรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีการพัฒนาที่สูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก 4) ผลการประเมินรูปแบบฯ พบว่า คุณภาพของรูปแบบด้านความเหมาะสม ด้านความถูกต้อง ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน

วรารณ กุลจิตติเตโช (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจต่อการดำเนินการประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษา ของบุคลากรในสถานศึกษาโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของบุคลากร ในสถานศึกษา ในด้านการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ ด้านเจตคติต่อการประกันคุณภาพอยู่ในระดับมาก รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงานประกัน

คุณภาพการศึกษา และด้านการติดต่อสื่อสาร และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลเพื่อรองรับการประกันคุณภาพ การพัฒนางานของตนให้สอดคล้องกับเป้าหมาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ และจากการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในนั้นจะสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรในโรงเรียนซึ่งทุกคนต้องให้ความสำคัญกับการประกันคุณภาพ และเกิดทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน บุคลากรในโรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร (มัธยมศึกษา) จึงเห็นว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นงานที่มีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อสังคม เป็นงานที่ท้าทายความสามารถ ทำให้การทำงานมีการช่วยเหลือกันมากยิ่งขึ้น และยังเห็นถึงความสำคัญที่ต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อจัดการศึกษาให้ได้คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของสถานศึกษา

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Meegen (1986) ได้ทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนคาทอลิกในรัฐวิสคอนซิน มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขึ้นตอนของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแนวคิดของบุคลากรที่เกี่ยวกับคุณภาพโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่าการวางแผนคือ หลักสูตร ทั้งนี้ครูใหญ่มีทัศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของโรงเรียนในแง่บวกมากกว่าครูทั่วไป

เพียร์สัน (Pearson, 1994) ได้ทำวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการรับรู้ประสิทธิผลของวิทยาลัยชุมชนในนอร์ทแคโรไลนา โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร คณะครูและเจ้าหน้าที่ในวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผล และพบว่าระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งของผู้บริหารไม่มีผลต่อการรับรู้ในประสิทธิผลของวิทยาลัย

เอเทรีย (Atria, 1999) ได้ทำวิจัยเรื่อง ผลกระทบของกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาที่มีต่อเจตคติของครูโรงเรียนรัฐบาลในการทำแผนพัฒนาโรงเรียนของรัฐอิลลินอยส์อยู่ในเมืองชิคาโก บนพื้นฐานของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงองค์กรและทฤษฎีการจูงใจซึ่งเจตคติเป็นส่วนประกอบหลักของทั้งสองทฤษฎี ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนมลรัฐอิลลินอยส์มีเจตคติที่ดีต่อกระบวนการประกันคุณภาพและแผนพัฒนาโรงเรียนของมลรัฐอิลลินอยส์

ฮาร์เปอร์ (Harper, 2000) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทการทำงานเป็นทีม ในการประกันคุณภาพการศึกษาและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนสองแห่งมลฑลในรัฐอิลลินอยส์ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคณะทำงานที่สอนแบบสหวิทยาการ และคณะทำงานวางแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ผลการวิจัยพบว่า 1) การประกันคุณภาพและการวางแผนพัฒนาเป็นแรงกระตุ้น รูปแบบหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง และกระบวนการวางแผนของทั้งสองโรงเรียน 2) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการประสานการทำงานระหว่างคณะทำงานทั้งสองคณะและผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้

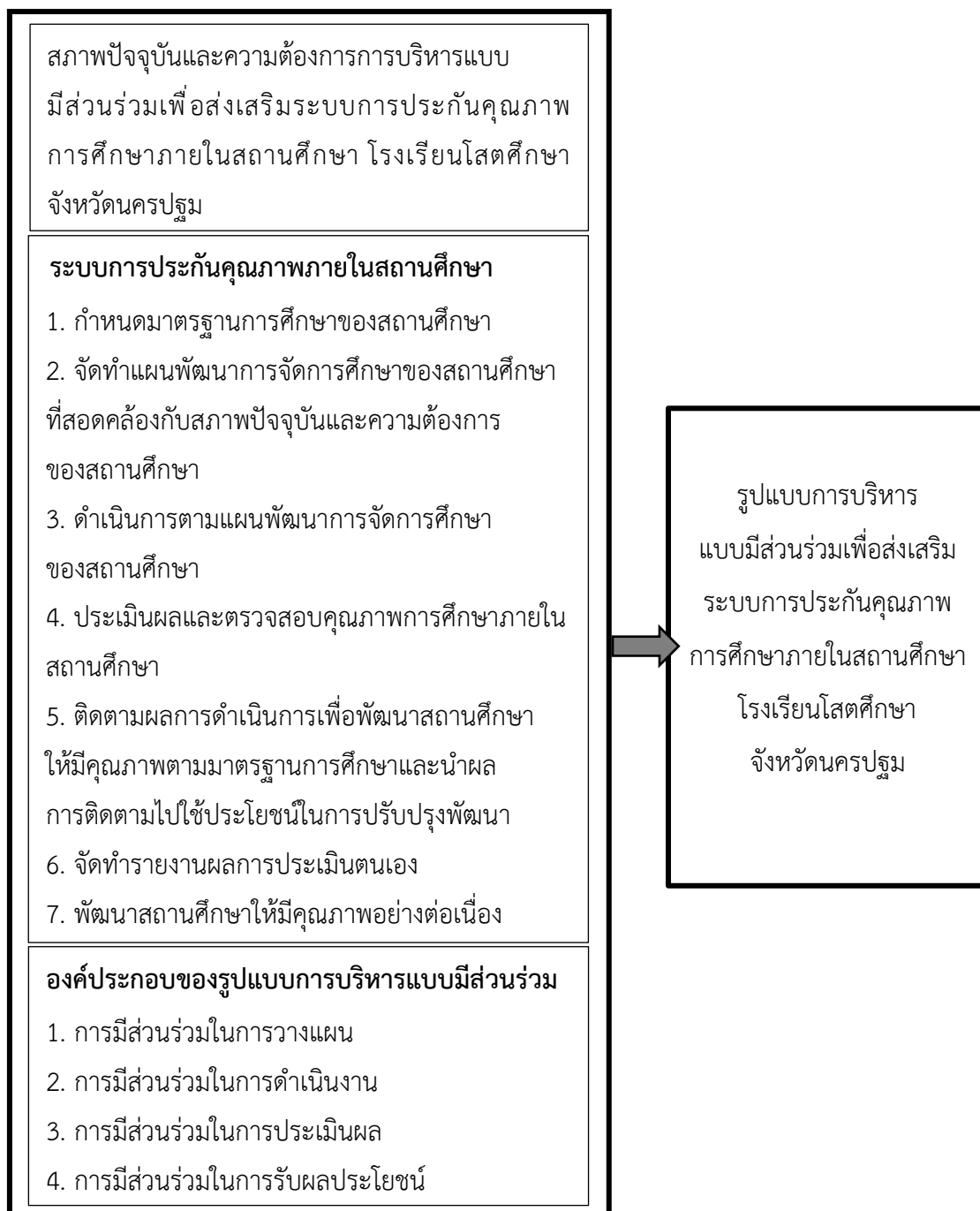
ริเริ่มจัดโครงสร้างและกระบวนการที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน 3) การประกันคุณภาพและการวางแผนพัฒนาจะกระตุ้นให้การดำเนินงานด้านหลักสูตรเป็นไปในทิศทางเดียวกันแต่ประเด็นเหล่านี้ไม่มีผลต่อเทคโนโลยีการสอนของทั้งสองโรงเรียน 4) ผู้วิจัยมีความเชื่อมั่นในกรอบแนวคิดในแผนพัฒนาโรงเรียน

Ramstetter (2010) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการประเมินและเสริมสร้างสุขภาพ การประสานงานในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาแบบองค์รวมที่ครอบคลุมผ่านกระบวนการของการประเมินผลการดำเนินงาน และการประเมินผลการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสนับสนุนที่ต้องการคือด้านการเงิน และการดูแลจากคณะกรรมการโรงเรียน ความปลอดภัยเพื่อสุขภาพของนักเรียน จึงจะทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ และเชิญสมาชิกของชุมชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ภายนอกมาร่วมเป็นผู้ประสานงานร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินโรงเรียน ร่วมคิดสร้างเสริมสุขภาพนักเรียนเชื่อมต่อกับภารกิจของโรงเรียน และมีโปรแกรมการเก็บบันทึก การประชุมสะท้อนความคิดเห็น มีการประเมินผลหลังดำเนินการ และเผยแพร่ผลงาน

Gumus (2012) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนตุรกี กรณีการวิเคราะห์หลายระดับ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาเฉพาะปัจจัยในระดับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเด็กนักเรียนทั้งสองระดับ มีปัญหาล้ำกึ่งกับหลาย ๆ ประเทศที่กำลังพัฒนา มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของเด็กชายและเด็กหญิง ปัจจัยการมีส่วนร่วมด้านครัวเรือนโดยไม่คำนึงถึงบทบาทของสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ มีตัวแปรด้านบริบททางเศรษฐกิจ และสังคมในการสร้างแบบจำลอง พบว่า มีการกำหนดนโยบายพัฒนาระบบความสัมพันธ์ตามบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในการเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างครัวเรือน และระดับการมีส่วนร่วม พบว่า ผู้ปกครอง และหัวหน้าครัวเรือนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ความยากจนของครัวเรือนและครัวเรือนขนาดใหญ่มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ผลการศึกษาการวิเคราะห์หลายระดับ แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของนักเรียนในโรงเรียนกับชุมชน มีนัยสำคัญแตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ทำให้สามารถสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และ 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม ที่ผู้วิจัยสนใจทำการพัฒนาต่อไป

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 6 กรอบแนวคิดในการวิจัย